Våra Försök. Vol. III

Bokutgåva

Tryckt hos Lorentz Ludwig Grefing, Stockholm 1756.

Imprimatur.

N. OELREICH.

Hvar som liver fåfangr, han vardr tunger ok olustugr ok ofunnogr til al likamlik skipilse, ok odygdelikr til hug ok athäfve. Kun. Styrilses IIIdje B. v.LIX.

Ungdomens Försvar.

Till

Auctoren af Sorge-quädet Zephis 1

Du jämrar dig, min vän! Din ungdom går förbi! Du kan ej mer så öm, ej mer så dygdig bli, Ej mer, af Zephis bild så liflig känsel nära Och hennes ljufva namn åt närmsta genljud lära. Du dina tårar mist, dem du af oskuld fällt, Som gjorde glädjen söt och sjelfva qvalet sällt. Du mins en ädel tid när du så menlöst tänckte, Hvar dag naturens pragt en okänd vällust skänckte, Ett föll dig undrans-värdt; ett lekte för din håg; Såg ögat något täckt, hvar lemm detsamma såg.

En fogel söng sitt qval, du deltog i hans plåga; Hvad fågel borde ej bli rörd af dennas låga? En fågel ystert flög: Var det af öfverdåd? Hvem vet om han ej röjt sin älskarinnas nåd? En blef af kärlek tänd, just när hon kärlek tände; Ach! tänckte du förtjust, om så bland mennskjor hände! Men, späda lustens folck! du ej af lycka vet, Jag mennskja, jag är född till rätt lycksalighet. Mitt hjerta dela kan den ro som andra smaka; Mitt minne kallar mig förfluten ro tillbaka, Men du, du lefver ej, du har ej Zephis sett? Du inga nöjen känt; hon dig ej plågor gett. Mig hennes fägring lärt, Naturens HErre vörda; Hur vacker är han ej! hans tjenst, hur ljuflig börda! Han är en mägtig Gud, hvad mer! han är min vän, Hans godhet vördar jag, i det jag nyttjar den.

Så tänckte, talte du, förn du i verlden trädde: Du alt med oskuld såg, och alt ditt hjerta glädde. Ditt snille hyste eld, men väckte mindre rop: Och elden liflig är ju mer den drages hop, Du såg ej annan vinst, än den du gjorde andra, Ej annan äras glants än den, att dygdigt vandra. Ej annan sällhets högd än den, att vara kär, Ej annan kiärleks-ro än den i tanckan är. Hvad du har varit säll! ung, öm, och dygdig varit! Hur få din sällhet rönt! hur många vilse farit!

Men, var din glädje stor, din mistning större är: En tistel åldrig blir, ej prof af saknad bär, Då törnets ädla ros ses tynas af bekymmer När hennes ungdom flyr, och hennes fägring rymmer. Nu dölgs hon i sin knopp; hon tycker tiden lång Och längtar se den stund som bryter hennes tvång. Nu dyrckar sagta opp de lås som henne stänga, Nu ser sin nögda spets sig fram ur fängslet tränga Hon blygsamt öpnar sig; hvad hon är täck och glad Ju mer hon synes rädd att sprida sina blad! Hvarföre hindras hon att samma blygsel följa? Nu hon förmäten blir, vill ingen fägring dölja, Nu åter, stålt och djerf vill hon ur skuggan fram; Straxt vissna hennes blad, hon tärs af sorg och skam.

Ach! hvad de äro få, som lifvets morgon sakna; De fläste icke förr än sent på dagen vakna, Fast dagen

vackrast är när dager först begyns, Då luften kännes sval och täcka rådnan syns; I sömn och plågsam dröm så ljuflig gryning slöses. Af dagens heta qvalm man först ur dvalan löses, När medgångs nära sken gör hjernan vild och yr Ell också motgångs dön vårt skrämda hjerta bryr. Nog plär en qvalmig dag vid aftonstunden svalkas. Men vanmagt hindrar då, och hvilan äntlig nalkas. Så går vår tid sin kos! när lifvet ryggen vänt Man ej den trösten haft, att man har lifvet känt.

När i din ungdoms tid du rätta nöjen skördat Och Himlens rika magt i slika nöjen vördat, Ach! skulle du ha trodt att menskjan låg och svag, Förmätet mästra vill Naturens milda lag. Den lagen är den drift sig hos en yngling röjer: Alt hvad hans sinnen rör hans glada själ förnöjer. Han söker mennskjo-ro och icke mennskjo-nåd, Han älskar, och deri tar hjertat blott i råd. Beklagom ej vår lott, vår lycka är benägen; Naturen fri och lätt, oss visar gena vägen, Beklagom endast oss som hennes drift förmå: Mer än Naturen sjelf en dödlig vill förstå. Hon, som oss ärnat har att känna lust och löje Har fatt i minsta ting ett ämne till vårt nöje, När åren taga till man öfver glädjen rår: Man vill få läcker bli och mindre nöje får. Hon, som oss ärnat har till vänskap, fred och sämja, Så många nöjen gjer, som andras vi befrämja; När åren taga till, tar öma känslan af, Då först man usel blir och sin och andras slaf, Hon som oss ärnat har att kjär förtjusning smaka Vill att man älska skall att älskad bli tilbaka; När åren taga till vi blott oss sjelfva se Den högsta vällust glöms, som är att vällust ge. Ach ålderdom! låt bli, att ungdoms arten klandra, Naturen är för oss, vi närmst i spåren vandra; Din klokhet mindre är, ty hon är mera svår All oro skadlig är, och från Naturen går.

Mån Han, som orsak haft att mennskjors väsend börja Ej kan för vårt behof och våra nöjen sörja? Mån Han, som för vår kropp har haft så ömt besvär Då ogjordt lämnar det, som mera ädelt är? Nej, intet halfgjordt släpps från denna Mästarns händer: Han Kroppen liflig gjör, Han ljus i själen tänder; Så snart vår yttra del sin mogna skapnad fått Har vilja och förstånd en lika mognad nått.

Jag hundra inkast hör; en åldrig Man mig frågar Hur jag så ohörd sats förmätet yrka vågar? Oss bokvett kloke gjör, och sedan Manna-vett, Hvar får en Yngling det? han verlden näplig sett? Hvar blir den muntra eld hvaraf du dristigt skryter, Om ej ett ständigt tvång en otamd vildhet bryter? Och dock ett sådant tvång ej mycket värckan gör Förn åldren tager till som klokhet med sig för. Slikt är en allmän trall; jag vill ock ej bestrida Att mennskjan späd ännu bör någon aga lida. Fast hon förmågan har, hon vore lika vild Om hon ej artad blef och från sin råhet skild. Men till sin egen drift bör mennskjan endast böjas: Sitt ljus har mennskjan sjelf blott hindren undanröjas, Och blott hon i sin växt ej blir från ljuset bögd Hon med sin fullväxt får sin rätta klokhets högd. Sån vore Manna-vett och bokvett öfverflödigt, Hon funne af sig sjelf, hvad henne vore nödigt: Sitt nöje hon förstod: Hon såg i minsta grand, Ett gladt och kärt bevis af goda Skaparns hand.

Ach! åt sin egen drift, hvi får hon aldrig lämnas? Naturen trampas ned, Naturen måste hämnas. Man mot Natur och drift, till plåga varder stängd, Sän följer straff på straff, och Plåge-kedjans längd. Med harm och hufvud-bry vi lifvets våhr förtära; Så ha de äldre gjordt, vi följa samma lära; Af bokvett, Manna-vett, försent man sedan lär Att glädjen skjötas bör: hon redan borta är. När nöje nyttjas kan vi oss ej nöjet unna; Då först vi skattat rätt, när vi ej nyttjat kunna.

Jag ser ett uselt folck i sjelfsökt plåge-vahl Som tror sig köpa dygd med tårar, suck och qual Här ropas öfverljudt: all frögd till afgrund leder Och dygden sina barn en Törneväg bereder. Hvad svagt begrep om dygd! hvad otack mot en GUD, Som yttrar i vår drift sitt milda Faders bud! De folckslag som i tvång ej fria nöjen öfva Ju mera straff de få, ju mera de behöfva. I hus där arbets-tvång all tjenlig lust förstör Man lust för odygd får, ock odygd sedan gör. Ja, lasters hela svärm hvaraf vårt slägte ödes Blott af ett sökt besvär, och tagne plågor födes; Och aldrig någon last feck röja sina svek, Förn smak för omak kom och nöjet undanvek. Om öfverdådet ej besvär och faror vågat Då hade aldrig mord och örlig verlden plågat.

Oss rädslan medfödd är och konsten gjer ett mod, Ett mod, som styrcka gjer, att spilla mennskjo blod. Om konsten okänd var att råka mennskjors svaga Med en besvärlig list att där sin vinning draga, Hvad omak

blefve spart! hvad nöjen växte opp! Som nu i lindan dö, i brist af muntert lopp. Hvem bryter slika band? När blir den sälla dagen Då blott naturen rår och nöjet stiftar lagen?

Ja; säger lustans ton, visst är vårt nöje lätt: Här har jag läckert vin, och här en kräslig rätt. I dåre-brödrens svärm han tiden härlig skattar; På magen vågor gå när våta munnen skrattar. Han ropar orklöst fram: Visst är Naturen god! Men i min ungdoms tid jag sättet ej förstod; Jag ej förmådde då, den mängd af viner dricka; Jag var så flat och rädd vid åsyn af en flicka; Jag var så öm. så kiär, min drift så bunden var, Men år och Manna-vett den fängslan brutit har. Förmätna Kättjans Son! du klandra djerfs ett fängsel Som hölt om nöjet vård och var en lindrig stängsel. Se nu, du ledig är, men glädjen redan död; Du fåfängt tröstar dig i glupska öfverflöd. Skyll ej Naturens drift; slik lust hon aldrig skaffat; Du gjorde affall först; hon blott ditt affall straffat. Af en förskämd Natur är glädjen fåfängt krafd Du väljer nöjets drägg sän smaken är förqvafd.

Oss kan den rika höst de mogna nöjen spara; Men Våhren mera kan: Hon kan behaglig vara. Oss frugten mätte gör; men längtan retar mer, Och nöjet fagrast är, då man dess blomma ser.

En Man som läst och rest kan nöjen artigt nämna Och vill åt ungdom ej begrep om nöje lämna. En Yngling, fager han, vet ej hvad läckert är, Dertil behöfves verld, och kostnad, och besvär; Han kan ej lifligt nog en målnings värde dömma, Ett dristigt pensel-drag, ett lindrigt strek berömma; När toners brutna ljud i afmätt ordning gå Ej stället honom rör som borde agtning få; Af vahl i byggnings-sätt hans öga ej förnöjes. Kort sagt: han ej förstår hvar smak och kundskap röjes. Men; om så mycken pragt i Konstens händer föll Hvad mån Naturen sjelf sig icke förbehöll? En skymt af hennes eld, en känsla, öfverväger Alt nöje som af konst och kundskap mennskjan äger. Den tröga åldren fritt af konsten ledas må Naturen leder oss, vi mista ej derpå. Till nöjet först behöfs en tröttsam omgång tråka När slöga tanckan ej kan gjena vägen råka. Då först behöfves konst när man Naturen glömt När för en gröfre syn de små behag sig gömt. En gammal, säger du, kan nöjen lifligt fatta, Hör desse gamla Män, hör huru högt de skratta.

Men; om så dristig frögd sig ej hos ungdom teer Så är, du ömhet! den, som innerst fägnar mer. Din varma känsla gör att man sin lefnad känner: Det ej den brådnad är som äldre mennskjan bränner, Det är den ljufva eld som själen gör förtjust, Som sjuder hjertat opp, gör vattnat öga ljust. Ach ungdom? huru kan jag nog ditt värde skatta Som lärdt mig vara öm och snara nöjet fatta; Ach! skall jag gammal bli? Låt gnistan dock bli quar Att jag ock något ljumt i kalla åldren har.

Men; är vår ungdom värd att hennes rätt förfäcktas? Knapt lämnas hon sig sielf förn hon på fädren fläcktas; Hvad skam; man yngling är och vet ej vara ung! Man skyndar alla sätt att göra lefnan tung. Man får så tidig kraft att på Naturen råda. Förgäfves mycket godt en ynglings ögon båda, Förgäfves är han ung: Hans upsyn mig bedrar: Hans högmod gammal är och Manna-krafter har Förgäfves lust och lek hans ungdom honom ärnar; Han redan brotslig är och mot sin ungdom spjernar: Hans oskuld ingen skygd hos veka hjertat får. Hans hårdhet mogen är: hans lif är förti år. Jag ser en Yngling-flock som reta bör min åder Dem kättjan fällar hop, till döfva nöjen råder. Förgäfves födsel-kraft den friska våhren har Hos dem är vintren än, och stammen lika bar.

Naturens skönsta dag till glädje fåfängt låckar, Än varar sus och spel i deras mulna flåckar; Förgäfves ynglings-eld en liflig känsla gaf: Af lustars vilda blåst all sansning gått i quaf. Förgäfves deras våhr vill muntra rådnan skydda: I förtid åldras de, af falskt bekymmer brydda; Och deras ungdoms hy en vahnför blandning är Af ungdoms munterhet och ålderdoms besvär. Du afgrunds unga Son! Du afsky mäst förtjenar Som knarrig, njugg och rädd, all Gubbens fuhlhet länar, Som rubbar alt det skick deri Naturen går, Och sist en yngling blir med grått friserat hår.

Nej; *Sparters* fria stad af annan ungdom blänckte: Där, inga vahnors tvång de första nöjen kränckte; Där, var en Konungs Son och borgarns lika stor, En frihet deras Far, ett land var deras Mor. Den skilnad okänd var af

slägter, stånd och Titlar, Som slår ens hjerta ned, en annans hjerta kitlar. En yngling hos en ung sin like fant igän. Hos yngling, yngling fant en bror, en redlig vän. Ej ungdom öfvad var, att fräck och ordig vara; Den troddes mäst om vett, som kortast kunde svara; Bland konster, ingen konst man mer i värde höll Än sådant Vänne-val som på en värdig föll. Man valde ej en vän till sällskap i sin kättja, Nej, kättja där ej fants, ty där fants ingen lättja.

Ett muntert arbets-sätt som kroppen vandes vid Dref veklig lusta bort men gaf till vänskap tid. Man sökte sig en vän som hade lyckligt tycke, Och gjorde sän deraf det största mästerstycke. Att göra vännen god var vännens högsta lag, Och vännens högsta flit att vinna mäst behag. Så snart man hade vän man måste dygdig vara Att vänskap värdig bli, och vännens oro spara. I krig man eldad blef af vännens dålda röst, Och ville häldre dö, än dö i dennas bröst. Den tidens ålderdom, en yngling ej berömde, Som i sin bästa tid all tidens förmån glömde; En ynglings hufvudbry man ansåg med föragt Som lade på sig tvång där ej Naturen lagt; En ynglings sysla var de värda hjelte-lekar, Ej mörka skrifters gräl som kropp och sinne vekar. Den ungdom växte opp, den ädel, rask och djerf, Ej smilig upsyn tog, ej trälars låga värf. Men nu, nu nödgas man från späda åren tvingas Att falsk och nedrig bli, ell ock i grund förringas. En rik, en lyckligt född blott låga nöjen ser, En mindre lyckligt född i sysslor tryckes ner. Ach mennskja! Du är hård som all din ro försvagar; Du kunde lefva sält: Du lefver usla dagar.

Ach nyttjom kära vän! vår glada ungdoms tid! Än ha vi skymten qvar, än är vår himmel blid.

Än ingen högmods drift oss från hvarannan rycker; Än ingen penning-lust vårt fria snille trycker; Än ingen afvund rum i våra hjertan fann; Än ha vi ej behöft oss agta för hvarann. Vår sälla ungdoms-eld med tiden något kålnar, Men nöjet skönjas kan, fast hennes himmel målnar. Vi kunna gamla bli! men det oss trösta skall. Att ej en lycklig våhr i förtid blifvit all. När tvång och lustars mängd ej ålderdomen hastar, Ock nöjet något sken på sena åldren kastar. Då blir det oss en tröst att ungdom nöjen gje, Ej härma deras frögd, men frögden gärna se. I åldrens stilla lugn skall denne glädje finnas, Att intet vi begått det vi ej ville minnas. Vi minnas då en tid den vi dra nöje af Då regler till en verss oss Sång-Gudinnan gaf. Mig skall min öma vän ock vän som Gubbe kalla: Hvart ord han sade mig skall ej ur minnet falla. Du mera kundskap har, men ej så mycket kärt: Mig hugnar hvad jag kändt: Dig hugnar hvad du lärt; Och att vårt nöje må mot åren sig försvara, Så lätt oss, kära vän de dygdigaste vara!

Fägringens Försvar.

Du nögda ungdoms Våhr! om fordom du mig lärde, Att känna ditt behag och fäckta för ditt värde, Led fjädren än en gång förrän du lemnar mig! Lätt fägring ämnet bli! hon bör ju följa dig?

Men Fägring! du vill ej hos mennskjan mera sökas; Hvart tidhvarf nytt bevis, att hennes stygghet ökas. Naturen tröttnar ej, hon lika fägring ger: Jag ser den eljest väl, men knapt hos mennskjan mer. Naturen kring vår werld sin rika fägring delar, Och skiftar så sin nåd att den för ingen felar. Hvar års tid, ört och djur, har särskilt sitt behag, Alt, utom mennskjan är fullkomligt i sitt slag. Af färgors mängda glants om ena blomman lyser Ett lika färgrings mått den andra blomman hyser All fägring äga de som är i deras magt, Och minsta tillökt prål skull minska deras pragt. En mennskja ensam är som saknar i sin åga, Den fägring, det behag som är i dess förmåga; Och om ett sken deraf hos ena mennskjan fins Så äro tusendtals där man ej skymten mins. Hvi är den olikhet som ej fins annorstädes? Och när all annan ting sin förmån nyttja får, Hvi mennskjan mindre skön än des Natur förmår?

Af hvad oss känbart är, åt sälla mennskjan ämnas Ett vahl af all den pragt som Elementren lämnas. Hvad fin och läcker jord som binder hennes kropp! Hvad qvick och varsam eld som lifvar henne opp! Hvad kär och lindrig saft i hennes ådror blandas! Hvad snäll och ljuflig luft som hela kroppen andas! Af dessa delars mängd, hvad konstigt sammandrag! Och i så liten krets, hvad djerfhet, hvad behag! Hvad sårge-spel kan

mer en mennskjo-syn behaga, Än den på mennskjans hy Naturen velat draga? Hvad stämma, röst och ljud, vet närmre hjertats gång, Förtjuser mennskjan mer, än mennskjans egen sång? Blott mennskjo-ögats rätt att mennskjo-hjertat värma: Hvad klarhet glants och sken kan ögna-strålen härma? Hvad på Naturens fält mer kärt och glättigt ler Än mennskjans egen mund när henne nöje sker? Ja, mennskjan nöje bör af alt fullkomligt draga Och hvad til mennskjan hör, bör henne mäst behaga.

Naturen särskilt pragt åt hvarje ålder spar: Man saknar ett behag, och straxt ett annat har. Se, unga trädet sig ur marken frodigt skjuter, Och våhren liflig saft i späda ådren gjuter. Hvad lenhet i hvart blad! hvad ljus och lindrig färg! Nu hämmas denna pragt af trädets gröfre märg, Men se, det vidgar sig, nu sig i luften höjer Och på ett längre håll med reslig växt förnöjer.

Den pragten tynar af när luften stammen tär: Han mindre yfvar sig sän toppen visnad är. Men nu en vördig pragt åt gamla trädet lämnas, Förkofring, i hans skygd, den veka telning ämnas. Den barck som faller ned kan göda unga träd, Och den som nyttig är, är ock behaglig med. Om minskning i behag af årens ökning värckas, Kan dock en vacker qvist på gamla grenen märckas.

En högre fägrings del åt mennskjan ärnad var; Naturen fåfängt ej den omsorg yppat har. En mennskjas äda själ det skönsta bo förtjenar, Och tryggast någon hjelp af goda värcktyg länar. Hon njuta bör den lön för sina gåfvors högd, Att känd och älskad bli, af yttra trycket röjd. Naturen säkrast trodt sitt måhl med fägring vinna, Att mennskjan mäst behag i mennskjan skulle finna. Hon ena mennskjan gaf till andra mennskjan lön, Gaf henne två behag att inta tvenne kön. Det ena är den magt det tycke som betager, Som är för vänskap gjordt och hjertat hemligt drager. Det andra är den pragt, den gladhet eld och mod, Som är för kärlek gjord och uprör lif och blod. Det ena ville hon till späda åldren sträcka, Då skulle knytas band som evigt skulle räcka. Man mot sitt eget kön ej list och grymhet bar, När af så ömma band man hade minnet qvar.

Det andra ville hon till stadgad ungdom skäncka, Som mindre ljust och kärt, gaf tid att längre täncka. Då skulle knytas band till samfunds understöd, Till sätt att lägga bo, till sätt att vinna bröd. Men om ock det behag som vänskaps bandet knyter Mäst röjs i yngre år, det ej dem andra tryter. Af hvad Naturen gaf det främsta gåfvan var, Och hon sin främsta pragt för ingen undandrar. Hvi skall en sådan pragt nu mer hos mennskjan felas Hvaraf så mycken fred och vällust kunde delas? Nu slägtet innom sig sin egen afsky är. Hvad gör oss verlden tung? man är ej mera kär.

Bland mennskjor jag ej mer den dragnings-kraften röjer, Som ena djuret kärt till andra djuret böjer. Tvertom, när någon fins som mennskjor älska vill, Han länge strida skall att få sig rätt därtill. Och mån det möjligt är att så på tycket råda, Att vissa mennskjo slag förutan fasa skåda? En tung och osatt växt förställer här ens kropp, Ens ögon utspy gift som går ur hjertat opp. Här från en visnad läpp en långsam fragga dryper, Här liknar blodröd kind en usling den man stryper. Här från igängrodd hals går ut en pipig röst. Här pumpas andan opp ur svagt och råstigt bröst.

Hur kan väl någon kärt med denna mennskjan sämjas? En lugt i näsan står, man måste fly och vämjas. Här ögats svarta prick som hjul i virflar far Ett annat blänges opp och lämnar hvitan qvar. De later skönjas här som röja siälens hätska. En annan afsmak ger med fetmig anlets vätska. Här snörpes munnen hoop och öfver näsan höjs, Och här en murken tand af breda gapet röjs. Här man ej ledig hy för röda såren hittar, Från näsan deras slott ett utskott tycket smittar. Här dödlig blekhet ses som skrämmer mennskjors syn. Här ögat häpet står och väntar ögon-bryn. Du fägring! hvar är du? du för min teckning skämmes, Jag saknar ditt behag, du från min pensel skrämmes.

Du mennskja, häpna fritt, ditt spöke skildras bör, Det är ditt händers värck, du sjelf din stygghet gör. Du mennskja! det är du som din Natur förföljer, Och hennes rena sken med mörka dunster höljer. Den saft som lifskraft ger än märglas ut af tvång, Än åter flödar den, och stänges i sin gång. All fägring flytt sin kos och

långt från håf och städer, Sig af ett svagt beskydd på stilla bygden gläder. Hon okänd lefver där och någon likhet har, Med första tidens pragt då konsten okänd var. Här ser man måttlighet som fägrings-lagen lyder, Här ser man menlöshet som första våhren pryder, Här ser man idoghet som håller bloden ren, Här ser man glättighet som sprider sagta sken.

Ej lust at synas dryg försåt för mennskjan ställer Ej lust at synas lärd en menlös fägring fäller. Ej lust att synas fräck förstör en liflig pragt, Ej lust att synas hög förstör en medfödd magt. Af magt att ge behag en sparsam åtrå stillas; All annan tagen magt ej af Naturen gillas. En likhet finnes här som säkrast hjertan drar; Den förmån loflig är och den oss medfödd var. Hvar fins väl denna ort som menlös fägring värjar, Sån grofhet, träldoms son, de stilla fälten härjar? En tragt hon öfrig har, den sälla Viking-bygd. Och vårda denna tragt, du Oskuld! och du dygd! *Virgina!* blif du här små nöjens Skydds-Gudinna. Lät oskuld sitt försvar i dina ögon finna. Med dig har fägring följt till denna glada tragt: Behagen spridas här, du har dem i din magt. Hvi skall min tancka nu från stilla bygden dragas? Jag ser en konstig ort där Fägring flygtig jagas. Jag ser ett elakt folk som alt behagligt mist, Och med ett fåfängt prål skall skyla denna brist. Här med ett lånt behag sätts fuhlhet i fin dager, Hvad fägring lämnat qvar ett lånt behag förtager. Här ser man vådslöshet som fåfängt härma vill En fri och dristig gång som hörde oskuld till. Här ser man skamlöshet som menlös frihet apar, Och under sannings larf ett värn för ovett skapar. Här ljuda söta ord af sockrat, artigt vett, Var det den vänlighet den oss Naturen gett?

Ej hörs Naturens lag; ett laglöst folck hon straffar Och sig sitt eget straff den falska fräckhet skaffar. Hvad syner möta mig af grymma plågors här! Så många sjukors namn som mennskjors antal är. En vid ett kräsligt bord af hemlig feber mattas Och smaken reta törs när matlust honom fattas. Här sig en mjältsjuk tär af någon dicktad nöd Fördömmer andra, sig, men ej sitt öfverflöd; En qväljes af förtal som vill hans heder röra, En qväfjes af den harm han andra ville göra. En tror sig äran ha och blott dess börda drar Och fria sinnens lugn i tycket saknat har. Af grymma lustars våld den läckra känning mördas Och på en mattad kropp ett villdjurs-kynne bördas. En växlad väderlek som grund till hälsan var, Nu hos förskämd Natur en giftig påfölgd har. Skall jag bland detta folck ej skymt af fägring röna? Jo, säger mig en sprätt, betragta denna sköna! I början hennes pragt mig någon glädje ger; Men ach! jag saknar alt, jag ingen oskuld ser. Du Fägring! har du dock till stora verlden hunnit? Jo, du ett värdigt rum hos sköna *Thisbe* vunnit. Hvi vet hon sjelf deraf? hon söker mästra sig. De fula tillhör det, hon borde lyda dig. Skall jag på denna duk en hisklig målning resa? Ach, att jag skildra skall en mennskjo-slägtets nesa! Jag unga *Pyrrha* ser af mat och drycker stinn, Nu hon af dunster qväfs, nu rämnar hennes skinn.

Det är ej mennskjo-kött som hennes snörlif proppar, Det märg af odjur är och kött af döda kroppar. Här rullar i en vagn en stålt och frodig Man, Hvars hy en rådnad har som hälsa vittna kan. Men det ej hälsa är, han hämtar sina krafter Sin blod sin lånta färg af drufvors yra safter. Förgäfves fägring söks där ingen hälsa fins, Och utan måttlighet, förgäfves hälsa vins.

I ystre lyckans barn! som sugen edra löjen Af edra likars svett och qväfjen deras nöjen, Ert öfverflöd det är som väcker klago-rop, Och fägring dödat har hos tvungna folckets hoop. Ej är det folcket gjordt att mindre lifligt täncka, Att känna mindre ömt, sitt lif åt andra skäncka. Hvi göres deras kropp och deras känning grof? Att nöja några få som skapa sig behof. Den träldom fordras ej att samhälls kroppen föda: Om alla närde sig med egen konst och möda, I brist af kropps-besvär ej hälsan en begret, En åter hälsans skörd, i brist af ledighet. Men I! som segren få på första mennskjo-lagen, Säg, mån J någon vinst af edert upror tagen? Ert upror straffar sig; ert tillstånd sämre är Än deras dem I dömt till trälldom och besvär. Förgäfves edert tvång dem dag från dag förvärrar, An ha de mer behag än deras Seger-herrar.

Än ingen konstlad smak har deras drift förbytt, Och än har nöjet ej från deras bojor flytt. Bland dem ej sjukling ses sig med en sjukling fästa, Och könen gifta sig sän de förtärt det bästa. Här tynas flickan ej af

lättja och begär, Och sist ett ömkligt rof för gamla gubben är. Ej gåssens fria växt af lustans sjukor tvingas, Som sän på menlös mö och usla fostret bringas. Ej gamla möjan här den raska ynling får, Fast hon hos Herrskap tjent och suckat flera år. Ach framtid! hvad lär du dig sjelf försmädlig skådas! Hvad spöken synas dig af dessa samlopp bådas!

Natur! jag söker dig och finner dig ej mer Jag ville måla dig men målar hvad jag ser, Lär mig, att af din skymt hvars sista sken vi njuta, Om mennskjans första pragt med någon likhet sluta! Att tanckan hvila må, från ögats ämnen fri, Ej fallen fägring se, men hur hon kunde bli!

Natur! mig munter gör och mig din fägring visa! Din magt jag vörda skall och dina lagar prisa. Förn mennskjan i sitt fall din lag sig undan drog, Hon rätt fullkomlig var och hade fägring nog. Då var en ljuflig ort där dina lagar lyddes. Där ej en medfödd drift af falska sken förtyddes. Jag skådar färgring här i hälsans glada sköt, En flock af små behag en krets om henne slöt.

Lif, ömhet, seger, kraft i Guda-tycket lyste, Man mod och mildhet såg, och eld som skärpa hyste. Ett blygt och fritt behag sågs strida med hvarann, Och hyn af denna strid sin friska rådnad vann. Af hårens rena grents en lycklig panna pryddes, Af högda ögon-bryn en ädel frihet tyddes. Ett håll i kinden var, där låg en skalck på vagt, Och drog sig in sän han till mysning munnen bragt. Men när en ömhet feck den munnens tillflygt njuta, Alt hvad behagligt var sågs här sitt tycke gjuta. Hit ädel ängslan drefs från det beklämda bröst, Tills ögat tillstånd feck att dela gråtfull tröst. Alt stämde öfverens och själ och hjerta bögde, Hvar del jag särskilt såg, hvar del ett tycke röjde. I ögats rena glants dock mästa tycket låg, Här båd i gladt och kärt man himlens afbild såg. Här ville själen sjelf sin egen fägring måla, Och hela kroppens pragt sågs här i korthet pråla. En fri och reslig växt, en len och läcker kropp. Alt bidrog till det ljus som skred till ögat opp. Det första ögnakast mig helig vördnad skänckte Det andra ögnakast mig i förtjusning sänckte. Det tredje ögnakast mig tysta suckar lär Det fjerde gör mig nögd, förnöjd och lika kär. Kring Thronen sutto råd som nöjets lagen tydde; Hur svår den lagen var hon tvånget sjelfmant lydde. Det tvånget sparsam del af nöjen henne gaf, Att fleras förråd ha när några togo af.

Jag såg i detta Råd hur Vishet ordet förde, Hur Snille talte mäst, hur Fromhet hjertat rörde. Hur Ömhets sagta språk hos Fägring vant fösvar: Fast han i Rådet satt, likväl han gunstling var. Den gunstling lindrigt hölt en annan flock tillbaka Som rette hennes håg att löjens yrhet smaka. Hvar dag hon någon stund var sedd i deras tropp, Men dagen först och sist åt ömhet offrad opp. Från medfödd jämnlikhet Gudinnans ahnor leddes, Af oskulds rena hand dess drägt och smycken reddes. Jag hopp och längtan såg som sådde nöjens frö Och hundra växte opp för ett som måste dö. Här såg jag mennskjans våhr, och här jag länge dröjde; Här himlens första eld sin friska låga röjde. Hon fria hjertats bild i öpna tycket bar Och hjertat vant dervid att det så uptäckt var. Jag mennskjans sommar såg som mera prägtigt lyste, Då snille mod och vett en morgon fägring hyste. Hon mindre läckerhet men mera styrcka fått Och styrckan medel var till drift at göra godt. Här såg jag mennskjans höst af mognad pragt förgyllas Och brist på liflig smak af rika frugter fyllas. Jag mennskjans vinter såg som hade fägring qvar Och mindre ljuf och het, var mera jämn och klar. Kort sagt: alt vackert var, på fägring alla rika, De hade lika pragt fast ej hvarannan lika. Två andar höllo vård om denna sälla ort Att hålla konsten ut som sedan buller gjort.

Den ena vänskap var, och kärlek var den andra: Den tiden såg man dem i ljuf förening vandra. Af kärleks snälla flygt feck fägring ljus och lif, Men visste lämna rum åt vänskaps tidsfördrif. Jag såg hvad evigt lär en framtids undran draga: Man var i vänskap trygg och sökte dock behaga.

Men konsten smög sig in och gjorde farligt gny: De rädda små behag ur vägen genast fly. Det ej den konsten var, som vet Naturen dyrcka, Som söker hennes spår och känner hennes styrcka; Det falska konsten var som vecklar sig i gräl, I gömslor qväfver ned det lilla ljus hon stjäl. Han med sitt smicker tal Gudinnans högmod tände: Sin fägring miste hon, när hon dess värde kände. Gudinna ropar han: Ditt välde orätt sker!

Hvem vörda lär en magt som sjelf du icke ser. Du! som med ögnakraft kan tvinga och befalla, Skall du behöfva tvång och taga lag af alla? Skall du fördra ett Råd som kufvar ditt begär, Och har en instängd smak om alt hvad läckert är? Skall du i ömhets famn få tysta nöjen leta? Ditt nöje bullra bör, och bullret afvund reta. Knapt hade konsten talt, förn fägring blygdes vid, Att hon i ömhets famn förnött så stilla tid. Sin ömhet lämnar hon: det sker ej utan tårar! Hon ser ej sin förlust, en ahning henne sårar. Dröj, ropar ömhet, dröj men fåfängt; hon försvann. Bland lustars döfva tropp ej ropet höras kan.

Hvar lusta ett behag från hennes anlet skingrar. Från hjertat, stygghet sig kring hela kroppen slingrar. Sitt tycke saknar hon; hon intet blygsamt har, Sitt nöje saknar hon; hon intet nöje spar. Nu rusa plågor fram, den yra lustans söner Man skönjer ledsnad först, man agget sedan röner. Nu matta krämpan ses, nu siukans villa här, Och armods grymma tand, dess usla lämning tär.

Du Allmagt! du som sett vårt usla slägte falla, Förtjenar det den nåd att dig till fota falla? Förtjenar det att få sin forna pragt igen? Få nog behag att bli en värdig Himlens vän? Ach ja! än ha vi nåd att några strålar hinna, En möjlig väg dertill i vår Natur vi finna. Sök mennskja i din drift en oförfalskad lag, Sök dygden först igen, sen får du ditt behag. Förgäfves vill vår verld af vett och snille yfvas Naturen letas fram och djur och örter klyfvas. Det artigt är: men säg är mennskjan ej förnämst? Och kundskap om sin drift en mennskja vårdar sämst. Den driften kunde dock oss dygdens väg bereda, Och dygden skulle sän oss till behagen leda. Men, driften qväfves ned och oskuld är försvag Att värja sig för konst och vårda sitt behag. När vi för gräs och djur ei flit och kostnad spara, Mer måna borde vi om vackra mennskjor vara.

Jag rädd och häpen står: ur afgrund stiger opp Ett troll i smutsig drägt, i stygg och neslig kropp. All jorden häpen blir när hennes ormar väsa, Dess etterfulla hy af andagt söker gäsa. Hon djerfs i Himlen se och giftigt hjerta har: Jag af den djerfhet såg att trollet Vantron var. Alt mörkt och öde blir, och oskuld måste vika, De glada nöjen fly, och dygden flyr tillika. Nu andas trollet fritt: jag hör dess hesa röst: Bort fägring! ropar hon: Förför ej rena bröst Du mennskjo-barn till synd och otuckts tanckar retar Och lasten genom dig sig väg till hjertat letar. Säll den dig aldrig fått: han har ej vrångt begär Är han för verlden ful, han Himlen täcklig är. Hon talar – – – alt är tyst – – Men sanning börjar dagas Och trollet af dess sken till mörka *Stygen* jagas. Hon kom i sagta gång och ej med skrämskott följd, Dess ankomst derför var för döfva hopen dölgd, Men när hon ser sig ej med goda kunna rotas, Och at ej mennskjan rörs om hon ej skräms och hotas, Tar hon en myndig röst som blott hör henne till: Hon visar att hon ock kan ifras när hon vill. Rys mennskja! ropar hon, att din Natur ej lyda. Hvem gaf dig denna drift, den du så djerfs förtyda? Det var ju himlen sjelf! Rys för hans vredes hot Han nöjen unnar dig du tar dem ej emot. Dig himlen fägring gaf; du gåfvan ringa skattar, Till fägring medel gaf du medlen icke fattar.

Din drift till nöjen för: sök sparsam del deraf! Det är den väg den dig till fägring Himlen gaf. Skall Himlen i sin hägn alt mennskjo afskrap taga? Hos mennskjor sök behag om du vill Gud behaga. Den liflighet och dygd, den ömhet och det mod Som grund till fägring är, förqväfves i ditt blod, Och sedan lasten sig i yttra tycket bryter Och bildar nedrig siäl, du af ditt inre skryter. Förgäfves sig ditt gift i vincklar dölja tror Din upsyn röja skall hvad gift i gömslan gror. Så lyder himlens dom, som aldrig står att häfva: Sök himlen i din drift och för hans vrede bäfva! Ach mennskja! sök i tid Naturens sanna spår Du villse far, tills du dem aldrig återfår.

Om mennskjan äger skäl att på de laster klaga Som henne från sin art och första fägring draga, Hon på den falska dygd än mera harmas bör Som alstrat lasten fram och första villan gör. Ej i sin oskuld får en menlös ålder dröja; Nu redan lär man oss att ej vårt inre röja, Nu redan qvafde bli de öma vänskaps frö, Nu redan måste de af tvång och aga dö. När vänskaps lågor ej i späda sinnen näras Så sker af Kärleks-eld att de i otid täras. Af våhrens ljuflighet, när man ej värdet lär, Man skörde-lystnan får förn frugten mogen är.

När nu den falska dygd vår första ställning rubbat När hon vår späda våhr från vänskaps känslan tubbat, För

hela mennskjans lif hon sällhets vägen stängt: Hon kärlek vränga djerfs som hon har vänskap vrängt. De mogna ungdoms år till kärlek fåfängt ämnas, Fins värdig lusta qvar, ej lustan frihet lämnas. Man ropar: alt är synd som yttras i begär Men du som talar så, sielf mera syndig är. Man törs för andras skämt ej kärlek ömt förklara. Man söka vill behag men utan känsla vara. Den sanna fägrings-pragt att synas öm och kär, Tar af, och qväfves ned, och verlden lastbar är. Fördärfvet längre går: man vill ej mer behaga Man vill med konst och magt sig mennskjans vördnad draga. Nu fägring lifvet mist som var att ge behag Och ingen lämning fins af mennskjans första lag. Nu af en tagen dygd en sådan lag förvillas; Men mån en kufvad-lust mån kärleks åtrån stillas? Nej; hon som i sig sielf en himmelsk låga var, Blir afgrunds brand, sän hon sig väldet undandrar. Sän hon förbjuden är att ömt och lifligt röjas, Sän när hon blifvit tänd, hon icke fått förnöjas, Hon villsint rusar fram, och intet heligt spar Och härjar utan nåd hvad fägring öfrigt har. Om driften följt sin lag i tid han äfven stannat, I tid han gått sin kos och lämnat rum åt annat,

Sån ungdom hade nått sitt måhl i kärleks ro Had andra dygde-frön hos äldre börjat gro. Men nu, en tvungen lust i sensta åldren rasar Och kärlek för sin drift och sina foster fasar. Man ålderdomens pligt af ungdom kräfja vill De lagar skiljas ej som höra hvarje till. Hur vill man åldrens dygd af äldre folck begära När de i åldren först sig ungdoms dygden lära. En yngling äras vill och än ej äran ser. Den äldre gifter sig ock kan ej älska mer. Alt vändes opp och ned, man jämt i mörker tråkar; Den dygd hon ärnas till en mennskja sällan råkar. Hvi råkar hon ej den? hon efter dygden far Just då, när hjelp därtill hon ej af driften har. Ach kärlek! är du dock så otamd i din ifver? Är du så grym, som dig den falska dygd beskrifver? Hvi skall du för en ung dig mäst behaglig te, När han förbjudas skall att dig sitt offer ge? Ej kärlek skulden ge; hon endast våldsam blifver: När ungdom hennes barn man från dess sida rifver. Om hon ej vandes vid att sig så farlig se Mer retning hon ej gaf än den hon borde ge. Ej kärlek skulden ge: feck hon ej motstånd finna När af en ädel grund hon kände lust att brinna, Alt fagert skulle då dess sköte alstra fram Och hon sin egen frugt ej se med sorg och skam. Men nu är kärlek ej Naturens dotter mera, Sän falska dygders flock fått arfrätt att regera;

Först döfvas hon af tvång: sän väcks hon åter opp, Af hvem? af kättjas drift och lasters villa lopp. Den yra kättjan späcks af syslor våld och möda Men åter dessa tvång all liflig känsla döda. Hvad frugter skola väl af dessa utbrott bli Nu ske de utan lif, och nu i raseri. När så Naturens drift nu öks, nu åter stympas Kan väl en telning mer af värdig kärlek ympas? När mer ej kärleks drift med liflig ömhet sker Och kärlek vanskapt är, hvad foster mån hon ger? Hvad under, om hvar dag här ses så många stygga Som man ej hygges med, som sig till ingen hygga. Hvad under om den magt att ha och ge behag, Som tecknar dygdens art, sig minskar dag från dag?

Du som ditt ägta sken från Himla-liuset leder Du fägring! Kom igän, och blif vårt slägtes heder. Bland dina ädla värck geck fordom mennskan främst Hvad nesa! snart hon är bland alla djuren sämst. Tag larfven af den dygd som dig i landsflygt jagar Blif om det möjligt är, som i de sälla dagar, Då ingen medfödd lust var räknad oss till blygd, Då i Naturens drift man såg och sökte dygd. Då såg man jämlikhet hos glada mennskjan gästas, Och kärleks rena band af fria tycket fästas. Då delte mödan sig som kroppen vårda bör, Och manna-styrckan fants som vackra foster gör.

Du afgrunds värsta Troll, du veklighet i seder, Som öfver himlens drift din mörka dimma breder, Som dicktar vällust opp, Naturens qväfver ned, Och mennskjan orklös gör och sig och andra led; Sän mennskjo mod och vett i lättjans nät du bunnit Har last i dygdens drägt sitt fria utlopp funnit. Kom fägring! kom igän, och oss förtjusa så Att man Naturens spår med alfvar söka må. Väck liflig täflan opp, att älska och behaga; Lät mennskjan all sin frägd i drift och oskuld taga; Lät oss ej rådrum få att hysa något gift, Än för vår kärleks lust och än för vänskaps drift. När skall så mycket kärt, i mennskjo-tycket röjas, Att endast ämne ges, till älskas och förnöjas?

SKALDE-BREF

Till *H. G. G.*

Min Vän! den Vänskap mer än ädel härkomst adlar, De menskjors bästa Vän hvars fel du sinnrikt tadlar, Som dygdig tadelkonst och Vänskap para vet, Beskrif mig rätt den dygd som kallas Enighet, Jag vet at hon af Dig med drift och ömhet skötes. Säg hvi slik Mennskjo-vinst af Mennskjor så förstötes? Hon är likväl den grund förutan hvilckens stöd Dygd, Vänskap, Samfunds vähl, och nöjet lider nöd, Förutan hvilckens stöd den skäncken fåfäng blifver Som företrädes rätt för djur åt Menskjan gifver.

Lån mig din hvassa fjär at teckna dygden så At Mennskjan af sitt fehl sin välfärd må förstå, At hon af ångern må den sena förmån finna Som hon ej värda tycks för bättre köp at vinna.

Hvar finns du, Enighet? Ach unna mig den frögd At först få skåda dig till deras sällhet bögd Som Sverjes väl och nöd hvart tredje år ransaka Och för dess upkomst, vähl, bestånd och trygghet vaka.

Välkommen; ädla Dygd! du ses i allas bröst, Jag hör hvar ärlig Svensk med enad håg och röst Arbeta deruppå at Sverje lyckligt gjöra. Om sättet täflas väl at denne sak utföra, Men, efter Sverjes vähl skall grunda alt beslut Så kan man med din Hjelp snart finna medlen ut. När aldrig enskylt hat ell vinst din klarhet skymmer Så vet jag vist at du ifrån ett folck ej rymmer Som har med svuren ed dertil förbundit sig Så länge verlden står at heligt dyrcka dig. En sådan Lycko-lott ej Mened nånsin bräcke! En sådan Lycko-lott ej Sjelfsvåld hinder räcke!

Jag lemnar nu förnögd ett åt dig helgat rumm, Din röst för Sverjes vähl där aldrig blifve stumm; Nu går jag at din drift hos enskylt folck upsöka, Ach! at jag finge där mitt vundna nöje öka.

Hvart går jag först? se här; de lärdas hop jag ser, Där finns hon vist skönt hon hos ingen funnes mer, Här lärer hvar och en med enig drift arbeta At få sin kundskap ökt och efter sanning leta. Men, hvad? Nej, Kära Vän, mig nu din penna län Om jag ej bättre gör at aldels rymma hän. Hvad vill en *Nordberg* här? Mån han vill *Voltaire* möta? Snart *Pascal, Maupertuis* och flera sammanstöta, Här, för Motsägnings Män en *Neuton* råkar ut; Det blir ett fasligt larm och trätor utan slut.

Hvad ämnen! Enighet, hvar har du tagit vägen? I denne heta krets tycks du dock angelägen; Men, annorstädes du kanske är syslosatt? Jag måste bjuda till hvar jag dig kan få fatt. Jag måste söka dig uti de vittra gillen. Nej, mine tanckar, Nej, J säkert er förvillen, I mer än många År man täflat där om smak Men hur den vara bör är än ej afgjord sak Och intills det är skedt så lär det fåfängt vara At söka Enighet uti de Vittras skara.

Hvar bör hon sökas då? jag här två Köpmän ser, Det är ett lyckligt stånd; hur står det till med Er? “Väl, säger *Geron*, jag har nu lagt an Fabriqver “Men jag dock dagligt spör at man vår tull besviker “Om slikt ej botat blir – – – *Nej,* svarar *Kremis* då: *Förr kunde man godt Kram för mindre pengar få, Men nu* – – – Farväl godt folck, ty här lär jag ej finna Hvad jag har sökt. Jag tror, jag än i kväll kan hinna Att på Concerten gå, där alt förtroligt är. Af goda vänner jag ett antal råkar där, Där går alt enigt till; *Orester* och *Pylader* Där fylla rummet opp, där kan man vara glader, Där tolckas hjertats språk i hvarje menskjas mund Där säkert Enighet med vänskap har förbund. Hvad sker? *Philintes* här sin vän *Aristes* råkar Han rosar hans person, om *Brutus* illa språkar,

Sen kommer han till mig, jag nämns hans bästa vän: Går till en ann, och då käns jag ej mer igen; Han fram till flera går, en hvar af dem berömmes Men den han går ifrån är altid den som dömmes, Alt lika tal; jag tror at han en läxa lärdt, Min Papegoja är just samma konst beskärdt. Hon smäd- och smicker-ord plär skiftevis utösa. Knapt hade jag mig fått från denna vännen lösa *Amyllas* famntar mig; med konstlat smicker-prat Han öfverhopar mig så at jag blir helt flat, Men skyndsamt går han bort; hvarföre? jo jag glömde Till at betala

det; han endast mig berömde At lika råge-mått han måtte återfå, Jag glömske! jag mig straxt en ovän skaffar då; *Amyllas* smickra ej, ell ock rent ut förkunna At du mig gärna vill all annan förmån unna Förutan den at ha ett godt urskillnings vett Som ej kan tro hvad du i öfverflöd har gedt. Ack usla lefnads-sätt, skall då mitt öra tåla At man med falskt beröm mig skeppan full vill måla? Och skall en ovän jag då straxt bereda mig När ej till dylik flärd min mund beqvämer sig. Ja, det så brukligt är, och här mot ställa snaror Ej gagnar mera än mot contrebande vahror, Ty när en enda fins den dem ej köpa vill Finns hundra deremot som tycke ha dertill. Den enigt lefva vill bör verldens sed ej klandra, Nej, den vill vandra så som den är vahn att vandra:

Det föga gagna tycks att tadla mennskjans fehl Ty du lär otack förr än vänskap få till dehl.

Här unga *Lykas* står; Du må dig ej inbilla At han hvad andra sagt lär nånsin kunna gilla; Han varit utomlands: det lönte mödan väl; Feck han ej annan vinst, så feck han inbilsk själ. När gammalt moget folck förnuftigt tanckan säga Straxt säger Pilten mot, hans ord bör mera väga, Och om han bifall gjer åt hvad jemnårig sagt Så är det blott en nåd som teckna tycks föragt. Han sig för allas hat således vill utsätta. Det vore kärleks-värk at denne yngling rätta Men hvem kan göra det? Nej *Lykas* sjelfklok är Han förr förtörnas än sin dårskap märka lär.

Lisetta kommer här: hon var en fattig flicka Och fordom födde sig at silkes vantar sticka, Nu undrar hon uppå hur det väl må gå an At utan häst och vagn sig någon hjelpa kan Och huru långt det väl i Hushålds-Cassan båtar När årligt blott bestås en otta tusend plåtar? Säg henne ej emot: ty eden färdig är Och i dess onåd du på köpet råka lär; För enighetens skuld ej något inkast våga: Hur dubbelt kan förslå? det må du heldre fråga.

Du ser väl *Damis* här? han är en lustig pilt Hans hug har glättug art, är muntert, kvickt och vildt.

I desse dagar han i sysla blef antagen, Nu ser han ut så tvär, så hård som sjelfva lagen, En sträng och vördsam lat han genast tagit an, Sin rynckta panna han med möda höja kan, Med kort Laconiskt tal han myndigt ses framträda. Du säger, sådant skick kan pilten icke kläda? Förlåt mig det; Du bör åt honom icke le, Naturen bör med rätt åt bruket lydnad gje Ty eljest skulle snart det inkast honom möta: Kamraten ej förstår at rätt sin sysla sköta.

Du här *Celinda* ser och icke säga får At denne dockan vist har upfyldt fyrti år; Hon lärer svara sjelf at tjugu år hon äger, Och när därjämte du helt noga öfverväger Den friska ungdoms färg hon på sitt anlet satt Så lär du finna snart ditt tviflans skähl helt matt, Du henne icke bör den rättighet betaga Som vid sin spegel hon har vetat sig tillaga Och som för eget mynt hon rigtigt har betalt. Så snart ditt tycke blir för gransknings lusten fahlt Flyr enigheten bort, som denne reglen gillar: Du lossa bör at tro alt hvad man dig inbillar.

Men svårt at låssa tro, när sjelf jag bättre vet? Det är at blifva gäck? Nej; det är höflighet. Det är en menskjas pligt den andra at behaga, Och slikt ej kallas bör, at låta sig bedraga.

Ty vänskap stadgas bör när som man medel har I fall at enighet skall bli hos mennskjor qvar.

Ach, hvilcken ovahn sats! hvad vidrig sedo-lära! Kan enigheten då ej annat skydd begära? Kanskje. I vänskaps tjäll? I dygdens ljufva famn? Där har hon sig beredt en altid fredad hamn.

Bland folck af lika smak, af lika drift och sinne Och lika tancke-sätt, en dragnings-kraft vi finne Som föder enighet. En liflig ungdoms blod Tycks väcka först en drift, den dygden gifver mod, Af tycket ökes den, och vettet mognad gifver, Det blir ett band hvars hnut då ouplöslig blifver, En knut som är så tätt, så väl, tilsamman satt At *Alexanders* konst blir därpå slög och matt.

Ja, kära Enighet! du Menskjan sällhet sänder. Men, af hvad liten hop är väl din boning känder! Min Vän! hvad liten flock där värdigt helgar sig! Men jag dig nämna kan: och du kan nämna mig.

SKALDE-BREF

Till *H. B. L.*

Öfver den frågan: *Om det är naturligit, at ej rädas för döden, och om någon menniskja med nöje dödt; samt ifrån hvad grund tapperhe- ten kan härledas?*

Du! som med ädel själ och blod De samma dygders glants och värckligheter hyser Hvaraf din höga ätt så klar som åldrig lyser, Du som har tapperhet förent med ädel-mod, Dig hör det närmast till at dömma i en fråga Till den en oförsökt sig ej har rätt at våga. Uti vårt samfund är det ämnet förelagt At skälet rätt till tapperhet utreda Och säga hvarifrån den kan sitt ursprung leda, Samt, om hos menskjor fins så dristig sinnes- magt At man med visshet kan om någon dödlig täncka Det han så stort föragt åt lifvet kunnat skäncka At han med värckligt nöje dödt, Hvad bör jag nu, Min Vän, på desse frågor svara? Mån jag bör döds-föragt med tapperheten para, Och säga at en Mor dem bägge fram har födt? Nej, grunden olik är som Oss till bägge drifver Och olikt föremål hos bägge funnit blifver.

En tapper kan med nöje dö Men när det såleds sig förhåller Ej tapperhet den sinnes styrckan våller, Nej, annan grund är därtill frö, Och det en tapper tycks tillhöra At förr för döden rädas böra Som hindrar honom i hans lopp, Än at det tillstånd eftertragta Som motar tapperhetens hopp, Hvaraf han då ej får värckställighet afvagta. Ej död för tapperhet nån nytta med sig bär, Ej heller i sig sjelf just döden nöjsam är, Och såleds han ej föremål kan nämnas Som syslosätter tapperhet; Nej den till ändamål, bör åt förtviflan lämnas; Hon, eller ock förmätenhet Sig kastar obetänckt uti en öppen fara Men tapperhet sin lefnad vill bevara. Och derest tapperhet om äran finnes ömm Så ser jag ej at död är orsak till berömm? Nej, döden är en sak som alla mennskjor händer Och såleds ej till last ell heder länder. Ja, ofta tapperhet deraf sin styrcka får At då man farans högd och döden för sig finner Af frugtan för at dö, man då mer ifver vinner Och mera oförsagd emot den samma går. Men, som man merendels mot döden afsky drager Och tapperhet deraf fördubblad heder tager

At fast hon detta tillstånd skyr Hon likväl ej en sådan fara flyr Hvar gång den drift som tapperheten lyder Dess skyldighet och pligt uttyder, Hvad är då väl dess grund? En allmän säkerhet, Ell också Dygdens lag; jag annan grund ej vet; Ty tapperhet, straxt en af desse grunder tryter Sig i förmätenhet ell i förtviflan byter. Nog vet jag det, at äregirighet Och falskt begrep om det som kallas ära Åt rygtets slafvar kan en vilder drift beskära Som rygtets falska mund plär kalla tapperhet, Men, tiden rätta värdet röjer, Ty rygtets minnes-skrift som deras ära höjer För tidens domstol granskad blir, Och sanning då det altar nederrifver Som af okunnighet och af en blinder ifver Hon åt en brotslig uprest sir, Hon efter skyldighet steds tapperheten dömmer Och ej en nedrig drift berömmer; Hos *Cato* säger hon förtviflan varit har; Förmätenhet hos *Alexander* var; Och välde-lystnad *Cesar* drifvit, Dem rygtet utan skähl har namn af tappre gifvit.

Men kan af tapperhet man bättre mönster gje? Ja, på en *Constantin* och *Gustaf Adolph* se; Hon hos en *Vasa* fants; hon fins hos hvarje hjelte Som dygd och landets väl befaller spänna bälte;

Som med en käck men ej förmäten driftighet Steds oförskräckt ej frugtar någon fara När Rikets säkerhet och frihet at försvara Han sig förpligtad vet; Som tapperhetens gränts ej räds ej öfverskrider; Som emot last är ständigt i gevär, Och under fred, dock dygdens stridsman är; Kort sagt: hos den som käckt i freds och ofreds tider För GUD och Öfverhet, och Frihet hurtigt strider. Slik hjelte söka opp behöfvas ej; du lätt Kan räkna många nog, Min Vän, uti din ätt, Och åt dig sjelf, jag nu bör dommen lämna Och man kan annan grund till tapperheten nämna Än den jag här har förebragt Och uti pligt och allmänn trygghet lagt.

Men, säg hvad du, Min Vän! om andra frågan menar; Mån väl Naturen än har någon mennskja födt Som har med värckligt nöje dödt? Mån hog at dö, sig väl med vår Natur förenar Exempel många nog och goda finner jag På dem som gjordt af nöden lag; Ej eller långt bevisen äro borta At folck förtviflan bragt at sjelf sin tid förkorta; Men mån det då med nöje jämväl skedt At de sin lefnads slut sig sjelfve ha beredt? Jag har rätt svårt at såleds dömma; En *Socrates* jag ser, En *Seneca* jag hör

Till at med nöje dö rätt många skäl jag spör, Men, mån sig icke skryt tycks under skälen gömma? Jag med förundrans drift uppå den plägsed ser. At uppå *Ceos* öö2 man sjelf sin lefnad motat När ålder skröplighet och motgång lifvet hotat; Jag på den domstol agtning gjer Vid den uti *Marseille* man skählen feck ingifva Hvarföre man begärt sin lefnad ledig blifva, Vid hvilken man jemväl till skäncks en döds-dryck vant När Rätten skählet giltigt fant. En Nitti-årig Fru som vill sin lefnad mista Och att *Pompejus* då dess dödsstund skall bevista, Den ej afråda kan det slut hon faställdt har Mig äfven i förundran drar; Dess skähl var det, at hon en lycklig lefnad njutit At henne aldrig nöje trutit. Derföre fant hon jemväl vara bäst At förekomma nu, så ej dess lefnads rest För skiftning måtte utsatt vara; Sen hon det skählet fått förklara, Om lycklig hädanfärd hon *Mercur* bad till slut Och med en torstig håg förgiftet tömde ut. Dess skähl mer ädelt syns, än döden då at söka När häftig motgångstyngd tycks lefnads lessnan öka: Men, mer jag noga tar i agt Hvad orsak till at dö hon likväl förebragt Tycks frugtan, veklighet och högmod där sig röja Som hindra at slik drift jag icke kan uphöja.

I Göthers Minnes-bok, vid *Hundings* Mjöde-kar, Vid hjeltars Envigskamp, och Ättestupans brandter Till egenvillig död jag många mönster har Men nöjet brutit ses likväl på alla kanter.

Jag medgjer, at vårt lif är upfyldt med besvär, At döden därpå slutet är, Och mera snart vår lefnad slutet hinner Dess förr man slut på Uselheter vinner; Jag medgjer, döden är långt mindre hård och svår Än som den svåra väg på den man dertill går; At ingen för sin död man bör lycksalig kalla; At man är på ett haf hvars vågor altid svalla; Ja at den största frögd, lust och lycksalighet Med olust blandad är; helt väl jag äfven vet At man där icke kan i hvilsam famn få landa Där oro steds är vahn at sig i hvilan blanda; Med *Plinius* jag vill, som undervärck ansee De *Bactrers* Kung den man såg lee Då han i verlden först inträdde Fast än i all hans lefnads tid Han sedan ej fick skåda lyckan blid Som honom jämt förfölgt och aldrig nånsin glädde; Men; hvad man säga må, tycks mig at själen är Uti sin hydda dock så nögder och så kär, Hon är så vahner den at nyttja Så hon ej längta tycks at ur den samma flyttja, Och fast än hon, när hyddan bräcklig blitt

Sin egen styrcka då tillika ser aftaga Tycks gamla kojan dock så ganska väl behaga At hon ej önska plär at bli den samma quitt. Vi äro i det målet like Med alt hvad lifligt är uti Naturens rike, Alt stretar mot sin lefnads slut; Ja om vi bryta af en stjelcke eller blomma Tycks den sin lefnads-saft dra hop at förekomma At ej dess lefnad må dö ut. Kort sagt: jag tror jag icke felar Om jag till svar den mening här meddelar At ej Naturen än den mennskja har födt Som af naturlig drift med värckligt nöje dödt. *Ursinnig,* plär sig sjelfver döden gifva Ej nöje honom kan, men väl förtviflan drifva; *Vällustig* bäfvar för sin död, Han anser den liksom sin högsta nöd. En *Vis* dess ankomst kan förutan skräck afbida Han vet den är det slut hvartill en hvar skall skrida, Han anser den liksom sin födsels ändemål Och oundviklighet med munter upsyn tål, Han hvilans rike där med hvilsam håg betragtar Ej önskar det, men stilla det afvagtar, Han nyttjar nöjets tid så länge som han får, Ett vidrigt lycko-mått han här förljufva söker Af kjärlek för sig sjelf han hoppet hos sig öker At mera lycklig lott för honom återstår, I tiden söker han at tidens sötma njuta Tills hvila eller frögd skall tidens nöjen sluta,

Och skönt han ej med värckligt nöje dör Hans hopp dock finner mer än någon frugtan rör. Men; säger du, hur mången får man skåda Den allting tycks en lycklig lefnad båda Som ledsen dock vid frögd, och ledsen

vid sitt väl, Som ledsen i allting at lika skiften finna Och ledsen at i alt en lika framgång vinna Samt ledsen vid sin egen själ Och ledsen vid sin kropp, går at en lefnad ända Där han hvar dag allting ser lika hända; Mån denne ej med värckligt nöje dör? Nej; det förtviflan är som denne usling för. Men, som hans stålta själ ej sådan drift vill röja Vet han med verlds föragt en mjeltsjuk svaghet höja. Om in i hjertat du på honom kunde se Ett hemligt qval sig då ej länge skulle dölja Det med kallsinninghet hans högmod söker hölja. Ja, om på dem, vi vela agtning gje Som kunnat sjelf sitt lif föröda Man denne driftens spår lär finna utan möda.

Har aldrig någon då med värckligt nöje dödt? Ja, vi hos *Christne* fått och hos *Martyrer* märcka At dem den svårsta död har kunnat nöje värcka; Men ej Naturens grund har detta nöjet födt. Den Tro, som stoft en samlings-dag förkunnar Åt hvilcket Himlens nåd Odödlighet förunnar Den gör at nögd at sluta vansklighet En Christen ensam glad sin lefnad sluta vet. Han icke kan den sälla stunden sörja Som slutar tidens tvång och skall hans nöje börja.

ODE

Öfver

Ett Godt Hjerta

Till

H. G. G.

Hvad sällan fins, men allmänt dyrckas, Hvad högst beröms, doch vansköt är, Hvad mäst på tungan förs och yrckas, Hvad minst i värcket rönas plär, Det rätta mål för vett och möda, Den grund från hvilcken dygder flöda, En mennskjas värde, skatt och ro, Godt Hjerta! hvarmed alla pråla, Låt oss din art och väsend måla: Och folcket ej på orden tro.

I kunnen om dess värde dömma, Ett hjerta ädelt, rent och godt Kan ej sin fasta grund förgömma, När det sin bild i lynnet fådt; En lycklig upsyn snart det röjer, Naturen, som oss mera böjer Än all vår kundskap och beslut, I åtbörd, blick, i väsend, tycke Plär skildra sig och säga mycke, Ja visa hela hjertat ut.

Naturen mer och mindre gifver. Af drift till godt uti vår blod, Som snart färqväfd hos mången blifver, I brist af odling kraft och mod; Snart hos en annan sig föröker; Det muntra sinnet sanning söker, Och trängtar fast i dygden bli. Ho kan den drifnings fjädren finna Som gjör at några ljuset hinna Och tusend gå det blindt förbi.

När *Titus* ser den sanning dyra, At dygd det högsta nöjet är, *Domitian* i lustars yra Sig tror at måtta sitt begär. Den ena sanna nöjen samlar, Den andra vildt i laster famlar, Fast lika stam dem alstrat har Ett lika fostrings sätt dem leder, Hvad våller deras skilde seder, Och ett så olikt Bröder-par

Den början som vårt väsend blandar Hvad olik drift har den oss gedt? Mån lustar äro villo andar Som quäfva ned vårt späda vett; Mån de oss alltid lika qvälja? Och göra at vi orätt välja?

Hos en de styras ganska lätt. En annan tvingas, plågas, strider, Och oftast af sin dårskap lider, Men kan dem aldrig tämja rätt.

Så ses en *Marcus* sjelfmant hasta Till ofärd, skada och föragt, I grofva lustars nät sig kasta, Han blir af nöd i ånger bragt, Dess gjernings påfölgd honom hunnit Han rys dervid, sitt fehl han funnit Och biktar nu sitt

missdåd af, Men ånger, fara, död och griften Förmå ej betsla denna driften, Han dräncks på nytt i lustans haf.

I menlös gång, i seder rena Går deremot *Camillus* fort Han kan sin åtrå lätt förena Med det beslut han en gång gjordt, Ej kostar dygden honom möda, Tvärt om, hon är den sinnes föda, Den rena vällust, rika skatt, Som all hans längtan roligt stillar, Och om han sig i skymning villar Han åter snart får kosan fatt.

Hvad är som gör at vi oss harma För andras laster, brist och fehl, Ho vill sig öfver dem förbarma, Som hafva fått den värsta dehl, Man bör den olycks-lott beklaga, Ho vet hvad hemligt ok de draga, Hvad vinck, hvad ljus de kunnat få, Den största hop af blindhet syndar, Okunnigt vis till ofärd skyndar Och menar sig till sällhet gå.

Men ömma bröst, som täncka kunnen Som kännen drift till dygd och godt Är denna skatt med möda vunnen, Ell' ha'n J den med bloden fådt? Er hör det till at den bevara Rätt lyda öka och förklara, I sannings-elden göra ren, Naturen kan blott ämnet gifva Af sanning skall det odlat blifva Så dygder ej bli lösa sken.

Godt hjerta som är rent i grunden. Den Högsta godhets afbild är, För alt hvad rörs på jorde-runden, En afmätt, billig ömhet bär. Den brist vid mennskjo-lifvet lådar Med ömksam känning det beskådar,

Sielf lasten det ej röra kan Tillfälligt ondt förstår det mäta, Ty kan det oförrätt förgäta Och gagna sin illgärningsman.

När snillen fram i ära träda. När dygden högt i lycka lys, Kan sig ett sådant hjerta gläda, Då nedrig afvund dervid rys. Det ingen bitter tancka känner, Om både fiender och vänner Det utan fördom dömma lärdt; Hvar värdet är, det värdet finner, Alt hvaraf Menskjo-slägtet vinner Är för det hjertat dyrt och kärt.

Om dumhet, fehl och dårskap vördas, Om lasten dygdens säte tar, Om lyckans lott och gåfvor skördas Af den som minsta värdet har, Om orätt, våld och illgrep firas, Om åsnan pryds, med guldet siras, Och tidt för Lejon hälsad blir, Det frätes ej af fåfäng ifver, I lugn det goda hjertat blifver, På verldens lopp så stilla ser.

En quäfd förtjenst i mörkret döljes, En arm beklagar här sin nöd, Af motgångs stormen en förföljes, En gråter här sin vän och stöd, Här kastas en bland tviflans vågor, Här tynas den af sjukdoms plågor, En ann af missgunst, hat, förtal, Det hjertat känner ingen lisa För än det hjelp och tröst får visa, Det delar alla uslas qual.

Hvad himla-lust hvad Guda fägnad, At bidra till en annans väl; Är dock så dyrbar lott tillägnad En ringa matk, en jordens träl? Ja, mennskjan får en mennskja tjena, Och Guda-Magtens syssla läna, Ja likna den i något mått; Du hårda hop som ömhet brister, Hvad värdig menskjo ro du mister Som ej förstår at öfva godt.

Godt hjerta alt sitt lif, sin styrcka I vänskaps ljufva sköte får Ty kan det så dess lagar dyrka, At snart det här förvida går. Kan det en oväns hårdhet glömma? Hur skall det för en vän ej ömma.

Och evigt minnas vänskaps prof. Naturens röst blott följd då blifver, Ty den för ynnest otack gifver Är mer än vilda djuren grof.

När sanning är i hjertat inne Kan tungan ej dess kraft förrå, En veklig själ ett nedrigt sinne Förklädde uti larfvor gå, Det goda hjertat flärd fördömmer, Ej lastar, smickerlikt berömmer Vän, ovän, någon, hög ell' låg, Ej skryter falskas och bedrager, Ej löften ger och återtager, Ej vacklar uti ord och håg.

För lyckans gunst, en skenbar ära Det säljer ej sin inre ro, Dock kan det hennes tecken bära Förent med ärlighet och tro; Men listigt uti djupet vada, Sin nästa snärja, fälla, skada, För jordiskt stoft, för ringa vinst, Är ett förgift, en dödlig smärta, För ett i dygden stadgat hjerta, Som sådan drift kan hysa minst.

Den sällskaps ro, som allmänt vanckar, Som sed och ondska burskap gedt, Som röja plägar toma tanckar, De låga sinnen, trånga vett, Frånvarande på tungan föra Och i en hast den frägd förstöra Som kostat ägarn svett och dygd, Ett speckadt nytt, osmaklig blanning Af löje, arghet, lögn och sanning Det ädla hjertat kallar blygd.

Det illskne agg, som högmod stiftar, Och afvund städs i följe har Som alt oskyldigt godt förgiftar, Af felen endast nöje tar, Som alt hvad andra gagnar, pryder, Missunnar och till ondt förtyder, Som harmas när ej illa går, Som skarn på finsta guldet släpper, Som örat till för sanning täpper, Ej till det hjertat nalkas får.

En rotad dygd dess vördnad drager, Det älskar snille, vett och dyrd, Förtjenst sitt rum så billigt tager Uti en själ af vishet styrd. En likhet snart sig uppenbarar, En hemlig röst det språk besvarar

Som mellan ädla hjertan förs; Men ock för dygdens vänner svaga Kan det en art af ömhet taga. Af ömkan det för fehlen rörs.

Så granskar, dömmer och bevakar Godt hjerta denne rena pligt, Och i det samma nöjen smakar Af finsta art och högsta vigt, Den samvets frid, den ro och lugnad, Den källan utaf frögd och hugnad, Af den allena kännas lär, Som denna himla skatten äger Hvars välde allting öfverväger, Och endast menskjans egit är.

Sommar-Qväde

Så har jag på mitt öde vunnit, Fast morgon-åldren än är qvar Och denna tysta dalen hunnit, Som gränts för all min önskan var, En ljuflig känslan hos mig väckes, När jag af höga gräset täckes, Och marcken blomstras kring min kropp. De täta alar mig beskärma At ej af Sol och qvalmig värma Jag nödgas magtlös gifvas opp.

Mitt fordna lugn min frihet vaknar Och retar upp min kväfda smak. Jag de förrädska nöjen saknar Som skymta under gyllne tak; Ach usling du som häldre väljer De rum dem magt åt högmod säljer Där frugtan fridens ställen tar, Där blott en dunst den ljungeld tänder. Som redes till af mennskjo-händer, Och ingen hydda ger försvar.

Min mund med vällust jorden nåkar, Och kysser då och då sin mor. Alt hvad mitt nögda öga råkar Alt gör min tancka mera stor

En alm till medel skyn sig sig höjer Den nordens storm förgäfves böjer I Källans sköt dess afbild trycks Der den sin längd åt djupet sträcker Och ned till andra verlden räcker Samt hop med målnen simma tycks.

Så målar sig den fordna ära Som Dygdens namn till himlen bar Den fåfängt tidens barn begära Ty hon med styrcka parad var, Hon sågs till efterverlden hinna Och ej med tidens flod försvinna Fast hon i honom skildras af När våra dagars frägd förödes, Som ena morgonrådnan födes Och vid den andra ser sin graf.

Ej mer af tomhet sinnet mattas Ty ingen skymt af konst jag ser, Ej något skådospel mig fattas Ty runt omkring Naturen ler; Se dessa träden foglar hysa, Som af en blandad målning lysa, Af deras qvitter luften

fylls, Min röst fördubblad återvänder, Som jag förtjust till berget sänder, Hvars spets af Solens guld förgylls.

Der syns en helig lund som skryter, At han af ingen yxa vet Och här ett fält i ljuset bryter, Der hundra hjordar gå i bet, En bäck från högden kullrar neder Och kring det friska gräset leder Sitt obestånd och stolta dön Han sig i villo slingring kröker Tills han sitt skumm med bullret öker Och störter sig i salta sjön.

Se hafvet tusend holmar delar Der dagens stjerna svalkar sig Och på dess hala yta spelar, At desto mer förblinda mig; Ett mjölk-hvitt segel ögat röjer, Hvar sig en Göthisk byggnad höjer Af tid och luftens våld förstörd, Men snart den lätta duken sväfvar Förbi ett fält som hettan sträfvar, At kröna med en gyllen skörd,

---

På denne håll en gåsse ansar Och kastar ut en svek-full ref, Ett flygtigt flarn på vågen dansar, Där masken ned åt djupet dref, Knapt fåne-slägtet honom slukar, Förn korken under vattnet dukar

Förgäfves fången stretat har Hans käft vid morde-kroken hänger, Man böljans Son till landet slänger, Der han i gräset sprattlar qvar.

En hare ned för detta Näset Lik som en skugge for förbi, De färska spåren smitta gräset, Dess villo slag förrådde bli, Förgäfves busken honom skymmer, Från hundens fötter jorden rymmer, Han hastig bugt till läget tar, På nytt det skrämda rofvet flygtar Ett dödligt bly dess vandring lycktar, Dess lif i fria luften far.

En äng den blommornes Gudinna, Med tårar tar i sitt försvar, Får efter något motstånd finna At Mognads-Guden segrat har, Här blekna blomstren re’n af fasa, Ty tusend dödar kring dem rasa, Och ljan med en mordisk magt, De späda lik för vädret sprider, Och sist i gröna pyramider, Begrafves deras fordna pragt.

En klippa öfver djupet hänger, Och nickar med en skäggig topp. En lummig gran ur klyften tränger, Som rann för tjo åldrar opp, En evig måssa öfverhöljer, De gråttor der sig tysthet döljer, Och der den vilde örnen bor, Han långsamt sig i luften svingar, Der han en värnlös fånge tvingar, Som dör i luft tyrannens klor.

En fåvisk hop som vädret flåckar, Till dunder-foglen nalkar sig, Och häpen sig i hvirflar skåckar, Han för mot svaga slägtet krig, Han offer efter offer söker, Hans blod-törst deras sorl föröker, Lik hjelten som med lyckans gunst, En tancklös undran hos oss väcker, När han i mennskjo blodet släcker, Sin vildhet och sin ärebrunst.

Jag ser en fyra-vingad skara, Som himla-bogens färgor bär, Sig med de blyga blommor para, När ena blomstret sugat är, En fjäril straxt ett annat söker Och så sitt korta lif föröker,

Med ett förlyckligt tids fördrif, Hur ymnigt tiden för oss räckte, Om vårt bekymmersamma slägte, Drog sådan nytta af sitt lif.

En mennskja bör sin lifslängd välja Ej efter solhvarf, efter dar, Men blott de sälla stunder tälja, Då hon en ljuflig känsla har; Hvad minsta oro kunde föda Hon borde i sitt minne döda, Och glömma ända till dess namn, Men ach, hon mot naturen stretar, Och sig en verld af plågor letar, Mitt i lycksalighetens famn.

Men nya syner ögat gläda, Förvillad i en löfrik parck, Där mina fötter ljufligt träda, På en med blomster bäddad marck, Jag ledes i förtjusta dalar, Där träden öpna sig i salar, Och straxt därefter skockas fram; Jag ser en spräcklig skugga darra, Hvart enda träd kan ljuset narra, At leka nedan för dess stamm.

Nu börjar marcken slutta neder, Och siuncka i en djuper gång, Som mellan tvenne kullar leder, Ju mera lunden blifver trång,

Ju mer tycks ljuset och försvinna, Hit kan ej något väder hinna, Och när man mitt i dalen är, Man af en okänd vördnad ryser, Ty fast än dagen klarast lyser, Så segrar likväl natten här.

Hit såg man mången ung herdinna, Ifrån sin herdes armar fly, Och här det samma ödet finna, Som hon så menlöst ville sky, Förgäfves rådnan kinden höljer, Ty blygseln sig i skuggan döljer. Men hennes suck i skuggan hörs, Naturen är på herdens sida, Hvem mägtar väl mot hjertat strida, När vapnet blott af blygseln förs.

Men den förtjusta gråttan retar Den djerfhet herden redan har, Herdinnan efter stränghet letar, Men finner endast ömhet qvar, Af vällust börja tårar rinna, Snart bägge deras himmel finna Och smälta uti nöjen bort, Du lund som skyddat deras låga, Ach vore det i din förmåga, At ej vår sällhet blef så kort.

Men hvilcken ljuflig luft jag andas, Som denna kullen dunstar ner, Der purpurn med det gröna blandas, Och svale gräset kyla ger, De smultron ögat hinner följa, Förgäfves deras blygsel dölja, Uti ett krusigt blads förvar, Lik så en Nymph sin fägring gömmer. Men här och där en täckhet glömmer, Som florets våld sig undandrar.

En sådan syn min vällust öker, Och hvälfning i mitt väsend gör, Jag råkar det som mennskjan söker, Och saknar det hon frugtar för, Hon söker efter frid och föda Med frihet från besvär och möda, Hon det i dessa parcker får, Hon frugtar under föttren trädas, Hur kan man väl för sådant rädas, Der enfald om Naturen rår?

Här kan för äre-törsten spisa, At sjelf få lyda sitt behag, Här djerfs man mindre vördnad visa, För vahnans än Naturens lag; Här är det mindre skam och fara, För dårars ögon löjlig vara,

Än ha ett hjerta utaf bly, Ej lystnad här min ungdom dräncker, Och högmod, afvund, frugtan, räncker, Från mina ålder-skiften fly.

Här ingen statsslug dåre säger, At dygd är blott ett tale sätt, Och uti samma vigtskål väger, Guld, samvet, titlar, mennskjo-rätt; Här hörs ej mennskligheten qvida, Och sorgligt sina vingar sprida, När storhet henne

flygtig gör, Ty askans barn i dessa tragter, Ej skapa sig till Guda Magter, Och mask ej maskar krossa tör.

————

Men Solen himlen öfvergifver, De tysta skuggor skrida fram, Med liflig vahnmagt herden drifver I svala skjulen sina lam, Re'n samlas afton rådnans skäncker, Den friska pärle-daggen stäncker, På örtren en förnyad saft, Ren sömnen på dess tunga vingar, I lätta drömmar återbringar, De nöjen jag om dagen haft.

Satire

Öfver

SPRÄTTHÖKAR,

Till Författaren af Skalde-Brefvet Om

Kundskapens Otillräckelighet [3]

Med nöje läser jag det Bref där du oss lär, Hur instängd, svag och mörk en dödligs kund- skap är. Din skrifart tyckes väl den Sanning ej bevisa, Ty man på hvarje blad din kundskap nödgas prisa. Jag gillar dock din sats sän jag har sprättar sett; De gifva nog bevis på menskjans ringa vett.

Jag af ett öde nyss i deras sällskap fördes: Hvad mer än mogna tal i denna kretsen hördes! Till lärda verldens harm jag dem ej minnes kan, Sång, lustsprång, vissling, skratt, tog ljudet af hvaran.

Jag hörslen får igen när första skrålet tryter: En Sprätthök ordet har och om sin Lycka skryter, Han sqvalrar om den gunst hos *Daphne* honom skedt Men det ej afgjord är om han har *Daphne* sedt.

Han visar Kärleks-bref som Thisbe honom skrifvit, Fast han på höfligt vis från henne drefven blifvit, Han slår ock något fram hur han hos Cajus var, Där ser man en och an, man spelar, bjudes qvar; Han har hos denne Herrn som barn i huset varit, Fast knapt förbi hans port den arma gåssen farit.

Tyst, här jag maken ser: han lika lycka gjordt Och all den dårskap har som icke kostar stort. Han tuskat eller lånt båd spännen ur och dosa; Hvem kan så läckert vahl och smak tilfyllest rosa? Den hvita näsduks snibb ur fickan sticker fram; Han likna tycks en bod som hänger ut sitt kram. Han skjöna vatten har hvarmed han sig befucktar, Men magen bullra törs fast kroppen ljufligt lucktar.

At inga pengar ha kan smärta något hvar; Men Sprätten dock deraf den drygsta känning har. Ach hvad det kostar på och måste öka harmen, At gå i regn och blåst med hatten under armen, Och råka en bekant, och väja sten från sten, Hans vagn som skonar ej det aldravitsta ben. Knapt våta hösten oss med mulit ansigt hälsar, Förn rika Sprätten gjöms i muff och skin och pälsar; Än är väl icke kalt; han släpar denna skjöld, Ty folck af någon verld begynner frugta köld. Den arma deremot skall tvungen värma hysa, Och svär en trogen ed at ej i vinter frysa.

Man sig i speglen ser, betragtar skor och hår, Och trallar några ord och till *Leander* går: *Leander,* som man vet, med viga tungan sårar, Och ensam ordet för bland dessa stumma dårar. En vald och tagen röst den mästa glädjen gör, Man åt hans infall ler förrän man början hör. Han är de Storas gäck, och när de blifva matta, Går han till sämre folck och trugar dem at skratta. Mer flit ej *Philis* gör at skäl till suckar ge, Än han bemödar sig at alla måtte le; Men ödet ofta sig mot bägges anslag rustar: Man ler åt hennes hot och åt hans infall pustar. Hur flat *Leander* blir när man ej munnen drar! Han, som så yfvat sig har ingen höghet qvar. Man aldrig honom hördt hvad andra sagt berömma, Men plär dock deras ord i egit förråd gömma. Af andra

göra narr ej största dåren skäms; För sådan artighet han yppert snille näms.

Bror lilla, ropar man, *en bok til låns jag äger Och jag af längtan dör, at höra hvad du säger? Han är på Svenska rim och låss att vara klok.* Fy, skrek *Leander*, bort! ach fy en Svensker bok! Se min Patron, hvad tryck, hvad Titel-blad och pärma! Nej, Svensken hinner ej at Franska smaken härma. Vårt Språk är icke gjordt till Vitterhets Försök Där fattas must och märg, det duger knapt i kiök.

Hvar fins den glada eld vi hos en *Rousseau* dyrcka? 4 Hvem liknar *Pavillon* i målning högd och styrcka? Hvad Svensken prässar fram det smakar lutter gräl Och språket hur det vrids, ej klingar mycket väl.

Håll kiära, skriker en, at mig med lärdom matta Jag tror du Autor är, åh nej, jag måste skratta. Oss folck som födsel ha ej sådant passa kan, En nykläckt, utan börd, se honom står det an. Historien låsas bör och ej en glosa mera, Och när man *Hübner* läst man ej behöfver flera. Jag nästan blygs at jag så mycket veta vill, De första i min ätt ej läste innan till. Jag vill min gamla stam i ädel lättja likna: Jag mostrar har som vist af arghet skulle kikna, Om tycket skämdes bort som hela slägten har, Och hvilcket aldrig än för bokvett misstänckt var.

En Sprätt som icke är af Riddarhusets skara, Förtryter sådant tal ock börjar misslynt vara. Han ropar: är jag ej, en Svensker Adelsman Så är jag likafullt så god som någon an. I Dantsig var min slägt från hedenhös i heder, Från Skottiskt Adelshus min Moders slägt sig leder, Hon Hökar dotter var, men det i Ängland sker At förnämt Herrskap sig til Handels-ståndet ger.

Min Far var galen nog at vilja bära kragen, Men han blef arflös gjord och alt ifrån den dagen, Hans Slägt ej honom tålt; till Sverje kom han då; Men om man trotsar mig vill jag till Tyskland gå. Där vet man agta Folck, där får man rigtig föda Och tacka vill jag där, där lönas dygd och möda.

Ach stadna inföll en at göra Tysklands pris Det är så borgarlikt, Nj har ej sedt Paris. Se huru drägten svär, hur circlat håret hänger Er hårpung är en skylt, Er råck på vadan slänger. Men gåssar! här en Ring; fast han ej liknas kan, Mot den en Duc och Pair på vad utaf mig van. Se, denna dosan se! jo, jag förstår den saken, Tänck Dauphin tillstod sielf sig aldrig skådat maken. På håfvet härom dan hon någon skada tog, En viss Grefvinna där i golfvet henne slog. Ach sän jag hemåt kom hvad jag har illa farit, Då jag sedt folck som ej i stora verlden varit. Ach hvad för bunden växt, hvad trött och oviss gång, Och om de sätta sig, hvad svängning, krus och tvång! Man är i jämt beråd hur man skall händren hålla, Man blygs, i gålfvet ser, när andra le och fjolla. Hvad hostning, hufvudbråk, förn man ett ord får ut! Och när det alstrat är, hur brådskar det til slut! Min Gud! hur släpsamt folck! hu! hvad de mig förfära De ha ett ängsligt lif och utan glants och ära.

Förlåt mig, svarar jag, döm icke alt för brott: Den så föragtlig syns kan hysa mycket godt. At vara Sprätthöks klok, det bör åt narrar lämnas, Och mer en fjollig sed än värcklig qvickhet nämnas. Vet ock, at Svensker Sprätt ej rigtig Sprätthök är, At Franskas yra eld ej trygga Svensken klär. Då med en kallsint blod han ysterhet vill para, Syns apan mera grof än fin och artig vara. Och derför hos en del som tro sig verlden sedt, Fins näpplig höflighet och mycket mindre vett. Den kallas artig karl som kan sig fräckast visa, Och djerfhet nödgas man i brist af seder prisa. At slik belefnad så en tancklös lättast har, Som i sin yrsel går ej agtar hur det tar, Som kan sig oförsynt i alla sällskap truga, Och lär sig vinna gunst, med sladdra, smickra, ljuga. Kanskje, at fast man ej i sådan schola gått, Man torde dygder ha som Sprätten aldrig nått. Tör hända snillet kan till något högre syfta, Än huru man bör fot och arm, och axel lyfta. Där man ej skulle tro, kanske det nöjet fins, Som blott i bulret söks och blott i stillhet vins. Den ej så glättig är tör mästa glädjen hysa, Och, om i början ej, i längden mera lysa.

Förn unga *Måns* for ut han tämlig dräglig var, Jag känner mången qvick som mindre vänner har; Han hade

from Natur, och det bör mera skattas, Än qvickhet, när förstånd till vigt och styre fattas.

Nu, tänck man på han rest i femton Månars tid, Sig sielf, och vän, och slägt, vill näpplig kännas vid Alt sän mitt stackars barn på Franska hofvet gapat, Tror det sig vara qvickt, och är ditåt ej skapat. Om där, som tviflas än, man tålt vårt Creatur; Så tål man nog i Håf ett litet murmeldjur, Hälst när det utlänskt är; och de sin slughet visa At en med vänlighet för goda myntet spisa. Nu tro han sjunga skall: hvar näsbårr vidgas ut, Man tror han gurglar sig, han pinar hals och trut. Han less till döds, alt sän han nåkat Svenska stranden, Ett nöje i Paris, det andra räckte handen. Här jäspar man i ett! hvart ansigt nya qval? Vårt Qvinfolck kräkning ger; hvad tjocka svar och tal! Ach skall vår kloka bygd af sådan usling häcklas, Och sådan ovärd Svensk vid Svenska seder äcklas?

En Sprätt har smak och vett som stora verlden vill, Och intet tycke har som honom sjelf hör till. Är han hos jämlikt folck, han ratar och fördömmer, Tro ej at han en rätt, ett vin, ett Thée berömmer, Det smakar honom väl, men har det kunnat hänt, At han som verlden sedt ej mycket bättre känt? Är han hos högre folck hur vet han icke rosa, Hvad Kockar skrapat hop, fast det skull vedbrändt osa! Med vällust dricker han och någon åtbörd tar. Som vittna skall hvad fin och läcker smak han har. At skilja menskjor åt är han ej mera sluger, Den Karln är ej så känd, straxt han till intet duger.

Han ser ej Caffehus, ej spelar, surrar, svär, Straxt har han ingen verld och höfsning nödig är. Ach, mer än usla folck, om skalet endast måna, Som nödgens kläder, hus, ja smak och tanckar låna.

Långt från at jag all eld hos ungdom qväfva vill, En yngling rasa må det hör en yngling till. Jag rår ej för min smak; jag hatar stränga lagar, Och oförsigtighet hos ungdom mig behagar. Snart nog man mistning gör af hjertats glada fart, Och efter några år har glädjen ingen art. Man bör åt alla fel en skälig ursägt dela, Som ske af häftigt blod och ej at synas fela. Men när med bara fjäs du skallen proppat har, Med utsökt tal och drägt dig söker göra rar, Straxt aldrig något klokt i hjernan mera rotas. Och hjertat skadat är, den skadan aldrig botas. Din glants är redan matt och liknar skymligt glas: Du är en unger Sprätt, du blir en gammal has.

På sådant vis en stund man hörde mig predika, Men jag blef icke hörd, jag kunde icke skrika.

Hur artigt, *ropar man,* du dig förfägtat har, Du tar nog äfven väl en landtmö i försvar. Ach! om jag kände den som viss Satire har skrifvit 5 Jag honom ämne vist till bättre målning gifvit.

På lande var jag nyss, en puppa bodde där; Märck! hvem som kommer dit hon dömmer vara kär. Hon äger litet mynt och menar stackars liten, At alla löpa kapp om denna feta biten. Ach, hur hon krumma sig! hur spåtsk hon munnen drog? Hon trodde väl at jag af viss förtviflan dog. Men när jag lefver än och ej med tillbud hastar, I mjugg en nådig vink hon stundom åt mig kastar; Och at bevisa mig hur tam och kär hon är, Hon på sin brygghus-arm en liten jagthund bär, Den kysser, smeker hon och kunde aldrig lämna, Son Coeur, son cher Maquis hon honom plägar nämna. Hvad ömhet! tänck hon näns ej skiljas vid sin skatt, Hon dansar Contradants och hund på armen satt. Vid sådan hisklig syn mig ryste alla leder; Jag fordrar mindre dygd blott man har mera seder.

Sän börjar en sitt tal om Könet här i stan. Hvem synes stum, sän man det ämnet bragt å ban. Hvar flicka mönstras här, ej ben, ej finger glömmes, Här granskas hvarje lem, här gillas och fördömmes. I detta fria lag man gjorde gäck och skämt, Af den man nyss förut sin herskarinna nämt, Den hand man nylin kyst man här bespotta torde, Man lyte, fleck och fel hos hvarje skönhet sporde. *Selime* vacker är men kroppen är så sned, *Belinda* kan gå an men näsan är så bred.

Corinna med sin eld en gåsse snart bedroge Om finnars djerfva tropp ej hjertat återtoge. Had *Philis* mindre

fot – – men har du *Cloris* sett? Hon sielfva hälsan är och andas bara fett. På sista Pickenick jag följde lilla *Flora,* Men, du var icke med? ach, hvad du då förlora! I finska Kyrckan, nyss ett vackert kräk jag såg, Hur glodde hon på oss när hon på knäna låg! På sista couren var, en söt, en söter flicka, Ach! man för hennes hals af kärlek kunde spricka. På sista Comoedie en hjertans byting var, Till all förtret, dess namn man fåfängt forskat har.

Rätt som man talte så, en röst jag hörde skråla, Ach! tänkte jag förskräckt! är det et djur som vråla? Nog var det något likt; men det en menskja var, Hvem kan väl neka det? han blåa kläder bar. Hvad täck och smärter pilt! af läggar, knokor, leder, Man kunde se, at han var född at tjena Smeder. Men fast han hade ej en kropp så vig och nätt, Ej hjelper, han med våld skall äntlig vara sprätt: En visa qvädas skall, han drillar, tackten stampar, Det låter som när man en väderbälja trampar. På det hans späda röst än mer behag skall få, Hans näfvar mot hvaran som tvänne släggor gå. Man vet ej ordet af förrn han et bocksprång hoppar Så huset skungra hörs och hvar en örat stoppar,

Til lycka feck han se, at man åt honom log, Han geck förifrad ut, från dörren låset slog.

Nu blef ett allmänt skratt och alla sig besvära, At lägga något till som ökte bjessens ära. Ja, tänck hos *Arcas* sielf blef tadel-tungan spord, Som annars dräpa plär mad honungs-söta ord; Som kan berömma folk så man ej vet at svara, Men då man borta är ens blygsamhet vil spara; Han säger: då vår buss en Nymph at leda tar, I trappan snafvar han och henne med sig drar. Skall han en hadkyss ge han med den trohet griper, At handen dåmnar bort och Nymphen illa piper, Bjuds han i dantsen opp, ens Robe han trampar ner, Och åt en annan Nymph en stöt i hufvet ger. Knapt får han gå et steg och i ett rum sig vända, En spegel är i tu, ett Theébord öfverända, Och när han sätter sig sker det med sådan sed, At stolar gå i kras och Sophor ramla ned; Men fast han daglig rönt så mycken vidrig lycka, Likväl han håller fort at sielf sig artig tycka. Hur mörer gör han sig då han til flickor går, Han straxt sin lilla nos i tusend buckter slår. Han är som Sarfven med, han skräflar och han dundrar, Och sticknas om man ej på all hans qvickhet undrar. En nyer *Philis* ses, straxt eln i krutet är, Han henne evig tro med ta mig tusend svär.

Men vänner nu är tid, vi böra ej förgäta, At vi hos *Sardalus* i afton kunna äta, Det är en riker narr, vi göra verklig synd, Om vi ej nyttja rätt ett sådant härligt fynd. En girig Far han mist, nu tro han äger pengar, Nu har han öppet bord, kock, munskänk, page och drängar. En fluss han redan fått, han vet det är i bruk, At den som förnäm är bör stundom vara siuk. Fy, skulle sådan man en bonde-hälsa äga, Af hetta, kjöld och blåst sig ej besvärad säga? Nu är han ganska matt, nu pulsen o ämt slår, Det någon Feber är, han till sin Sopha går. Han tar ett pulver in, sig hettan något vänder, Han bör förfriskning få, han efter sällskap sänder. Här ställes an concert, men, den en mjeltsiuk gjör; Nej, någon annan ro, som kroppen något rör Man råder til en dants, på stunden det beslutes. Ach ja! det ahnar mig hvad nöje redan njutes. Kom Gåssar, intet krus, kom Gubbe lilla med, En Baal, en Reveillon, ej växa på hvart träd.

Satire

Öfver

BESKEDLIGT FOLK

Til H. C. L.

Mot vanan måste jag hos en min Moster stanna, Min lilla Bror, sad hon, du är en galen panna, Du blir mig alt för yr, din Moster glömmer du, Jag är dock utan skryt en mycket ärbar Fru. Ach! när du växte opp hvad godt om dig vi spådde, Ja, du var mera klok när mindre du förmådde. Och skada är min sann, at du har

verlden sedt, Jag kan ej stort med dem som ha så listigt vett. Man törs bland sådant folk ej minsta mening säga, At hemligt le deråt de någon orsak äga, At sedan hedrad bli man fåfängt bjuder till, Ty när en qvick har ledt hvar dåre skratta vill. Tro mig, min kära du, at sådan qvickhet ratas, En dum, en dåre tåls, när sluga bofven hatas.

Du äfven sällskap har som är af dina år, Och du, jag vet ej hvart, med denna ungdom går; Du säger at du vill bli mera fri och ledig, Men jag ej orsak har at tro dig mycket sedig, Af dina dårars fias så dånar hus och jord, Och jag är viss, man hör ej ett förnuftigt ord.

Jag mins i gamla dar, då var ej denna flärden, Man finner nog, det är ej långt igen af verlden. Än mer, det ljudes ock at du har blifvit kär, För en af mina år ej sådant hemligt är. Du dig en Flicka tar som städs på rosor dansar, Ja, hon dig gjöra lär en hop med vackra kransar. Du, som för mig och fler tror äga högre siäl, Bör högre panna få; Åh, ja, det pryder väl.

Om till de gamlas råd du icke slöt ditt öra, Så kunde man af dig en annan menskja gjöra. Ach! med beskedligt folk begynn at sämja dig, Då kan en galen håg i sagtmod vända sig. Den har det minsta bry som vill beskedlig blifva, Han får i sakta mak sin vandel genomdrifva, Han lär sig hålla med och tro hvad hopen tror, Och går den gensta väg at bli berömd och stor. Han inga optåg gjör, at gammal vahne stöta, Gå verlden hur hon vill, blott han sig sielf må sköta. Han med sitt dunkla sken gjör ingens hjerna siuk, Vill ej mer kundskap ha än allmänt är i bruk. Ej folket kan i vett sig öfvervunnet tåla, Man qväfver ned förstånd at utan möda pråla, Men för en ödmjuk siäl man inga giller strör, Och främst på ärans spets hon ingen afvund gjör. Man håller icke värt at hennes framsteg trycka, Knapt vet man hennes namn förrän hon gjort sin lycka.

Det ingen förmån är at bittid bli bekant, Och farligt är beröm, ju mera det är sant. Ja, säga hvad man vill, har dumhet ock sitt värde, Hvad tjenar *Ingialds* list? at bringa ondt å färde. När *Johan* god och flat af ingen arghet vet Och åt den minsta mask har aldrig gjordt förtret. Försmå då ej min Vän! at dummas vänskap söka, Jag tror dig skicklig nog at denna kretsen öka. Det lär dig falla torrt, men jag så mycket vet, At man blir aldrig stor med mycken läckerhet.

I gamla *Svantes* hus bör man dig tätast finna; Ej omsvep görs behof at hans bekantskap vinna. Han vist beskedlig är; han gärna med sig gjer, Och gärna kring sitt bord han glada gäster ser. Hvad nöje är det väl at med den gubben spisa? När glasen skänckas in han gärna hör en visa. Ju mer de tömmas ut, ju mera börjar han, Med sedolärand' tal som en förtjusa kan, Om gammal Svensker sed som svikte ej i dryckom, Men hölt en fagermått som falsk i androm styckom. Han kan ock icke med på tungan göra våld: Bland vänner tål han ej det minsta förbehåld. I hvad hans sysla är, hans mildhet folcket prisar, Den Part som gråter mäst han mästa ynnest visar. Han aldrig neka kan, tål ingen missnögd se, Och hvad en vän begär det måste äntlig ske.

Fru *Märta;* hennes hus bör du ej eller glömma, Hon vist beskedlig är at kunna folck berömma. Hon är så söt och mjuk, och alla väl till lag, Jag vet ej hvar hon lärt så tala till behag. Det är en hjertans Fru; hon kan å sido sätta, All annan skyldighet, at ett besök förrätta; Och om det något dröjs förn man till henne går, Straxt skickar hon en dräng och frågar hur en mår. Hon har sin *Gotthold* läst och vet hvad han betyder. Hon alla sina tal med vackra ordspråk pryder; Det just en hugnad är då man den gumman hör: Hon vet i alla hus hvad man sig tager för. Hon talar om för mig hur *Mårten* fördt sig illa, Som tvärt mot slägtens råd har gift sig med *Dorilla.* Hur *Crispus* och hans Fru ej lefva mycket väl, Ty fast hon instängd är hon vissa nöjen stjäl. *Florindas* nya vagn hon för sin död ej lider: At Knaster pruncka törs i ädla hjertan svider. Hon ej fördrar at *Frans* så mycket buller gör, Jag tror den onda sjelf til honom pengar för. Min slägt den lyckan har at henne mäst behaga, Bland Fruar plär hon mig för efterdöme taga. Om *Ulla* sade hon, hvad mycket fägnat mig, At ingen bättre kan på håfvet skicka sig. Ja, tänck hon dina fel dig till en förmån vände, Men lycka var, at hon dig ej i botten kände.

Vill du en Flicka se at fästa hjertat till, Sök Fröken *Sigrids* nåd, Er två jag para vill. Hon allmänt loford har at sjelfva dygden vara: Ej skall ett kitsligt ord från hennes läppar fara. Hon altid har en sömm, ej lyfter hufvud opp, När hon sig kringränd ser af någon Sprätthöks tropp. Hör hon ett kärligt snack och någon lifligt skämta, Straxt rådnar hennes kind och bröstet synes flämta. Hon så försigtig är när hon på håfvet går, At hon ej öpnar mun; hon niger och hon står. Får hon ett ögnakast, af vördnad hon försmägtar, Och till at hämta luft med fjädren varligt flägtar. Jag såg ett ömt bevis af hennes blödighet, *Brynilda* fördes opp, det goda barnet gret. Nu ger hon sig i tal, hon hjertats inre tömmer. Hon ger en menlös suck och vänskaps dygd berömmer. Om kärlek ej ett ord, knapt at hon namnet vet; Se, där ett mönster ses af rätt beskedlighet.

Än är det ej så svårt at sedig ungdom finna, *Alkander* för sig opp at allas tycke vinna. Af all slags artighet är han ett sammandrag, Han myser går och står, alt efter skrefven lag. Han slitna vägen går at icke vilse vandra. Den honom sett en dag har sett 'en alla andra. Sin nästa tjenar han i minsta mål sig ter: Först är han at ta opp om något faller ner,

Först at en handen ge och en ur rummet leda, Han, at så sittja lägst kan rättegång bereda. Den djerfsta gör han flat med utvalt fint beröm, Vid sorg som händer en, hvem mera rörd och öm? Man någon syssla får, hur fiken må han vara, At framför någon ann sin glädjes nit förklara. Hos Könet himlar han vid hvar och ens behag, Och minsta hårdhets prof befordrar honom slag. Om ädla tänckesätt ej orda honom tryter, Han rena vänskaps band med hela verlden knyter; Och råkar han i nöd han mångas ömkan har; Man säger: det är synd han är beskedlig Karl.

Men främsta rummet bör åt unga *Midas* läm- nas, Jag hördt så mycket godt om denna yngling nämnas. Man aldrig honom skall till annan ungdom få, Och han ej skall ett steg från gammalt sällskap gå. Här skönjes frugten af at vackert handledd blifva, Hans salig Mamma sig den mödan ville gifva. Hon hade sig till hjelp en Syster i sitt hus, Som på förståndets väg gaf barnet rena ljus. Det voro Fruer det! där lästes vacker Tyska, Och man at slå sig lös söng Psalmer på Fransyska. En ungdom är som vax: det bögde gåssens själ. Af alt hvad psalmer är han blifvit evig träl. Han släptes aldrig ut at några poikstrek lära; Han följde Gummans fjät at hennes nycklar bära.

Hon tar Præceptor an; sjelf vill hon reglor ge: Ej skulle hennes Son en Hednings-bok få se. Långt mindre Franskars vers som låta snillet svärma, Och gammal hednisk smak förmycket vela härma. Med så försigtig hjelp vår *Midas* växte opp, Han feck en sedig själ en tvungen ärbar kropp. Han fullväxt yngling blef och kunde straxt försaka All slags bedräglig lust som unga junckrar smaka. Tvertom, han ovän blef hos hvem han var bekant, Brast ifrigt ut mot spel när *Damis* Resten vant, Fördömde *Trasimon* när han begynte svärja, Och svor och kröp i vrån, när *Arcas* drog sin värja. Berömde nyckterhet när *Alcidor* var full, Och sade åt en Sprätt: alt jordiskt är ju mull! Beviste *Celadon* som dog af kärleks-smärta, At endast med sin Gud man dela bör sitt hjerta; Men verlden är så slem, hon ej at ändras står: En bof åt *Midas* ler, en skamlöst honom slår. Sin oförsigtighet han börjar då besinna, Och vill sig aldrig mer i unga sällskap finna. Han då på någon tid till ingen menskja geck, Och sän hans gamla slägt den ära stundom feck. Han hos en Moster åt, drack Caffé hos den andra, Och vill för en Trisett till tredje Mostran vandra. Hans qvicka ungdoms eld och deras mogna vett, Ett sällskap gjorde ut, hvars make få ha sett. Nu Krönikan man las, nu Sagor man berätta', Nu lullar han på fleut at deras hufvun lätta.

En kjortel spännes opp: ett utkast ritar han, Som hela deras lag så oförlikligt fann. Kort sagt, han har en tröst för gamla Fruer blifvit, Och dig och sådant folck en härlig spegel gifvit.

Jag vill just ej, at du skall vara *Midas* lik; Man foglig blifva bör när man ej blifvit rik. Följ häldre *Aristipp* som efter nyttan måttar, 6 Och tål at väldigt folck i synen honom spåttar. Det fetsta närings-fång en sådan vinna kan, Man säger: han bör få't, det är en stilla Man.

Jag vet det biter ej hvad jag vill dig förmana, Men ville du dig väg till *Torkells* vänskap bana! För sådan grangjord smak han ej behaga lär, Men är han mindre qvick han mera vänfast är. Hans skapnad synes väl ej mycket godt berätta, Men sinnets stadighet bör rätta värdet sätta. Den efter lynnet ser bedrager sig till slut, Betragta mången hög; hur nedrig ser han ut! Fast *Torkells* tal och växt och ögon intet låfva, Fins dock hos denna Man mång god och vacker gåfva, Till list och arga flärd hans sinne aldrig förs, Och ej hans tröga blod af kärleks yrhet rörs.

Som god och redlig Man han inlagt mycken heder, Fast han försummat har at hyfsa sina seder. En qvick plär i sin tjenst båd lat och vårdslös bli, Men denna trälar jämt och släpar som ett bi.

Min Gumma slöt sitt tal; jag skulle mig förklara: På alla hennes skäl var lätt och svårt at svara. Jag tänckte: mån förstånd så skadligt vara lär? Och mån med mindre vett man mera dygdig är? Mån kundskaps branta väg mot dygdens jämnhet stri- der? Och mån hon är så sträng at hon ej qvickhet lider? Det måste vara så, om folckets röst är sann, Som ropar lastbar ut den något vet och kan, Gör sak af minsta fehl hos den som något täncker, Och dygdens stora namn åt största fänad skäncker. Så snart der någon fins till själ och hjerta trög, Och som til ondt och godt tycks vara lika slög, Straxt är han säker om miskundsamhet af alla, Och vi i brist af namn, beskedlig honom kalla.

Om det bör kallas dygd at ha ett halfdödt lif, Och lefva kjänslolös i sömnigt tidsfördrif; Om det bör kallas dygd att aldrig tvifla kunna, Af kundskaps sälla ljus sig ej en stråla unna; Om det bör kallas dygd at lefva i föragt, Ej töras tala djerft mot vahnans vrånga magt;

Åt alt hvad dygdigt är jag gärna ryggen visar, Och jag den gröfsta last som mera lycklig prisar. Men, dygd är endast ljuf och lasten endast tvär, Sök rätta nöjet opp, du finner dygden där. Nu blir hon fyld och mätt af vettets rika frugter, Nu hon förfriskning tar af snillets söta luckter. Bland folck och för sig sjelf hon altid något lär; Den tanckar drar at alt, af all ting lycklig är. En värcklig äras glants kan henne aldrig fela: Som är at sällhet ha och den med andra dela.

Ja, dygden orätt görs, hon ej med dumhet trifs; Man endast af förstånd till ädla tanckar drifs. Hvem finner utan ljus den änckla dygden fager? Där konsten icke syns en klok sitt nöje drager. Men folket vilse far och menar den ha vett, Som rätta medel ser men rätta mål ej sett. Man arghet med förstånd så vårdslöst plär förvilla; Vi tro at utan vett man ej kan göra illa: En tätting arg och svag mer skada värkat har, Än örnen stålt och rask som när vid Solen far. Det ej så konstigt är förtret och skada göra. Och stundom sämsta kräk det värsta giftet föra. Det mera konstigt är, och röjer mera mod, At i en lastfull verld ha kraft at vara god.

Ach at man är så trög at dygdens rätt för- svara! Se! lasten gör sig till och vill förståndig vara, Det sker dock ingen last som ej af dumhet sker! Och gör hon ej ett ondt, hon det ännu ej ser. Ja, vare långt ifrån at *Svante* godsint kalla, Det ingen fromhet är at vara from mot alla. En fräck hans ynnest får, han styrcker näsvishet, Och dygd som sökas vill han sig ej söka vet. Skall *Märta* vördad bli som god och artig qvinna? Hon höflig är, at hon mer höflighet må vinna. Så mycken ödmjukhet är lågsint högmods drift, Så många söta ord, ett kraftlöst Kiärnge-gift. Må man för dygdig mö den blyga *Sigrid* taga? Tål hon *Adonis* ej kan hon väl *Truls* fördraga. Man bör ej hindra sig från glad och loflig ro, Ty köttet spökar mäst i mörkt och öde bo. Mån en *Alkander* bör som ädelsinnad nämnas? I smått han tjenar en, i stort man ensam lämnas. Han den i hågen har som han för ögat bär; En alla menskjors vän, vet ej hvad vänskap är. Mån med en Gudlig själ man bör en *Midas* måla? Den Gud i själen har bör kunna menskjor tåla. Han håller himlen kär och verlden öfverger, Ty här på jorden bli det kostar mycket mer. Bör man en *Aristipp* som redlig Man berömma? Den snart ens orätt glömt, lär snart ens godhet glömma.

Af lyckans minsta blåst hans svaga julle rörs, Och han är lika nögd i hvad för hamn han förs. Man lika ovist

sig på butta *Torkell* flöder, Den vänskap snart förgås, den vänlighet ej föder. Den nedrig upsyn har är värd en sådan skam; Är dygden innom bords så sticker något fram.

En blödig tycka lär, mig mindre billigt göra, Som all beskedlighet hos dumhet vill förstöra. Man ger sig ej förstånd, och den som litet fått, Kan väl ej göra stort, men gör dock något godt. Men, om du kraftlös är at vettets djuphet hinna, Så har du krafter nog at dumhet öfvervinna, Så har du krafter nog at lära känna dig, Och den är aldrig dum som låter säga sig. Så rättvis Himlen är, han låter ingen brista: Och den som söker ljus får altid någon gnista. Men dumhet inbilsk är, hos andra qväfja vill, Det vett, som lika lätt ock komme henne till. Hvad? skall man ömka sig när arger dumhet qvider, För det hon liten näpst af någon löjlig lider? Och man ej ömkar sig, fastän man dagligt ser, Hvad mycken oförrätt, förfölgda vettet sker! Förståndet blidkas snart och saknar all sin galla, När det ett hastigt ord mot dumhet låter falla; Men fäckta blott med ord ej dumhet nöja kan, Hon värklig skada gör och griper välfärd an.

Ja, fåfängt dumhet vill med mörker sig betäcka, Nej, några lösa skott bör hennes dvala väcka. Fast hon så stilla är ej menlös henne tro. Se, grodor, stygga djur, i stilla pussar bo. När i en hastig ström där dånand vatten flyter, Sig djerft en frodig Lax mot strida forsen bryter. Beskåda tidens flygt som är så snäll och vig: I tiden lefva vi; bör man då hvila sig?

Hos dåren och en klok man samma lusta finner, Hon, hos den förra svagt, hos denna häftigt brin- ner. Den svaga nöjs med det som lustan nedrigt har, Den starka högre går och blott det mogna tar. Den mängd af lustar har det gröfsta kan förkasta, Och Kärnan väljer han, at sig från ytan hasta. Sin tröga kärleks-lust en *Torkel* fläcka får, När han af nedrig brunst på nedrigt ställe går; Men *Cleon* öm och qvick ej lustan mättad finner, Om han ej hjertat först af älskarinnan vinner. Sin matta penning-lust en *Midas* stillat har, Då genom nya rön han några ören spar; När *Cheur* 7 af stort begrep så ringa vinst föragtar, Och efter tunnor guld med goda medel tragtar. Sin svaga högmods-drift en *Märta* har förnögt, När i en Kärnge-krets man hennes dygder högt;

Ej af så lågt beröm *Christinas* högmod lifas: Hon vill för dråpligt vett af sena verlden prisas. Den har då ingen dygd, fast folcket sådant tror, I hvilckens toma själ ej någon lusta bor; Du, endast värdig är at hedras för beskedlig. Som kunde vara skälm och söker vara redlig.

Satire

Till

Fru H. C. N.

I anledning af den Frågan:

Om Fruentimret bör studera?

Nej, fåfängt är min Fru! at allmänheten fråga, Om Edert Kön bör sig med vettets odling plåga? Nog har Er penna vist at det kan lyckas väl, Men intet dera Kön lär gilla Edra skäl. Mitt Kön tror sig ha rätt att ensamt dermed bläncka: Det täncker litet nog men tål ej andra täncka. Och Edert Kön har Sig en rättighet beredt, At vördas utan smak och segra utan vett.

Sjelf är jag i beråd och kan ej vist besluta, Om Könet insteg bör till kundskaps-kjellor njuta? En medfödd tale-konst oss ren förtjusa kan, Hvad hände väl om den af kundskap styrcka vann? Ach ja! vist ha vi skäl at Könets framsteg hindra, Bör ett så listigt folck med mera snille glindra? Vår frihet redan är, åt späda händer såld, Hvad! sku de vapen få at öfva ut sitt våld? Eld, tycke, fägrings-prål, sig mot vårt välde para, Skall

vettet oss betas? hvad skall oss då försvara?

Vi yfvas nu deraf; men kom en dristig hand, Och larfven af oss tog, förföll hvart enda grand. För oss af gammal häfd, en liten vördnad räcker: Det vett oss Könet tror en viss förtröstan väcker. I täcke! Sig Ert pund i mörckret hålle qvar, At ej vår svaghet må just blottas för en hvar. Vi präglat in i Er at oss som Gudar dyrcka, Behållen denna tro; ach ja, vi äga styrcka? Vi äro dråpligt folck! Oss ingen öfvergår! Vår insigt upp i skyn och ned i afgrund når. En af oss Krigsman var! hans mod var allmänt vördat, Han i ett enda slag har tusend Biessar mördat, Han med ett enda språng tog hela Städer in, Ej frågen, om han göt så mycket blod som vin? En yngre hjelte ses; han raska gång berömmen, Och om hans bleka hy ej något vidrigt dömmen; Byggs någon fästning opp, han märcker hvarje fel, Han ställer härar opp, så hastigt som ett spel. En Statsman skönjes här; hans upsyn det förklarar, Han redan hviska lärdt och genom gåtor svarar; Han vet hvad Chiffer är, ja det vill hufvud till, Han blir en *Mazarin* om lyckan hjelpa vill. Här tågar en Jurist; hans trygga gång betygar, At aldrig något svek sig i hans penna smygar. Han måste täncka djupt! Se pannan balckar drar: Han lagen som sitt bleck på sina finger har. Kort sagt: I svaga kjärl! I bören dumme vara, Och mot vår duglighet ej tvifvelsmål förklara.

Er håg ej sträcke sig till slika öfverdåd! Er lystnad är ju fylld! Vi täfla om Er Nåd! När man vill slå sig lös, som våra dockor varen, Och mot så ädel pligt, i tal och seder svaren.

Förlåt mig, väna folck! jag tycks förnedra Er, Men hindren sjelfve först at det ej allmänt sker. Det står ju i Er magt at sådan tadel hämma, Det fordras litet nog at all vår högmod skämma. Jag undrar at ett Kön om företrädet ömt, Ej söker blifva klokt och bästa medlet glömt. Men lättjan tycks häri mot Könets högmod strida, Det hällre vill föragt än något omak lida. Ach om det grep sig an! det skulle värja sig, För tadel-tungans kraft, som eljest är så vig. Vi Manfolck kunna ej vår eld och snille pröfva, Om mot ett värnlöst Kön vi oss ej finge öfva. Skall någon vara qvick i vers ell' allmänt tal, Straxt lider Könets frägd, straxt är ens ära fal. Den qvicka La *Fontaine* skull några infall mista, Den stränga *Boileau* i vanlig styrcka brista, Om Könet kunde qvickt omkullslå qvicka skämt, Med styrcka svara den, som dem föragtligt nämt. Jag har då goda skäl at be på Manfolcks vägnar, At Könet icke sig för mycken kundskap ägnar. Vi miste då en dehl af våra tidsfördrif, Och alla glada skämt som ge ett sällskap lif.

Den förmån miste vi at synas mycket sluga, Och kyssa på den hand vi sän till oket truga. En qvinna komme då som gjorde sig besvär, At visa hur en Fru sin Herres hufvud är.

Timander som föragt i syslan måste tåla, Har dock den trösten qvar at hos sin hustru pråla. Han ingen Embets-bror i talet fallit har, Men sin vältalighet till eftermiddan spar. En usling i sin tjenst, men barns och tjenstfolcks buse, Han vördas af sin Fru som en förfärlig kuse. Med hvad om dagen händt gör han sin gumma nyt, Och blandar artigt in ett litet ljufligt skryt. Han gjorde slugt at sig med sådan hustru para, En Fru med något vett kan ej så lydig vara.

Man vet at unga *Måns* är stilla som en mur, I sällskap såg man ej så spakt och måttligt djur. Man släppen bara hem at jolra hos sin Mamma, Då är det icke han som plär så ofta stamma. Ach nej; han är så qvick, så klok, så makalös, Han som i nästa hus var rätt en dummer gjös. Tänck! han som var så blyg och tycktes tolck behöfva, Är nu förmäten nog at smäde-konsten öfva. Men om hans gamla Mor det minsta klarsynt var, Hvar blefve då hans mod? hvar blefve hans försvar? Nog sparsamt Mammas pung för gåssen skulle flyta, Och mången glädje-tår på gummans kinder tryta.

Om Könet vänjer sig at täncka qvickt och rätt, Hvem saknar mer dervid än som en näsvis Sprätt? Hans hufvud, på hvars puts så många timmor vän- des, Och sedan kring om Stan uti en hyrvagn sändes, Fant ingen *Philis* mer som deri tog behag, När hjernan vore tom ell' också ur sitt lag. Hvad tvärhet skulle väl den stackars Sprätten röna, När han med ape-språng sig nalcka till sin sköna? Hvad dömdes han ej till för

tystnad och för skam, När med sitt toma snack han mer ej tordes fram? Han hade ej så lätt at Könets dygd bedraga, Och skryta om sin konst at röra flickors svaga.

Men hvad jag pratat har till saken icke hör, Jag skämtar tiden bort och ej vid frågan rör. Lik *Damon,* om man vill på ämnen honom leda, Straxt han ur fahran skall sig med ett infall reda. Men du dens öde vet åt hvem man altid ler, Han först föragtad blir och sedan lessnad ger. Du, som behaga vill bör denna Regel höra: Bli stundom alfvarsam at skämtet smakligt göra. Svårt är at skämta rätt, om du den gåfvan fått, Så börjat något sent och slutat alt för brått.

Det vill ej många skäl at på vårt ämne svara: Så snart man menskja är bör man förnuftig vara, Så snart man menskja är har man en medfödd rätt, At täncka, och än mer, ha rena tänckesätt.

Hur törs en menskja ta den magten från den andra, At lära känna sig och likt en menskja vandra? Från ljuset stänga den som ljuset äga bör, Hvad gröfre Tyranni! det Själens frihet rör. Än fins en lämning qvar af forna mörka tider, Och verlden ännu mehn af gammal vildhet lider; När vettenskapers sken begynte klarna opp, Feck det ej bryta fram och ha sitt fria lopp, Om någon dristig fants som klena strimman följde, Han vägen till sitt ljus för allmänheten dölgde; Ach! hvad för usel tid! en evig fasa värd, När det för trålldom hölts at vara något lärd, När ingen sig om vett förutan Präster brydde, Och desse illa nog sin magra kundskap tydde; Man tog den falska sats till Folcks och Rikens väl, Det borde ganska få, ha klok och upplyst själ; Men se, hvad detta tvång för svåra följder hade, Hvad gift, och mord, och krig som verlden ödelade. Nu mera minskas det, och hvad man säga vill, Har grymhet tagit af, sen lärdom tagit till. Ja, vettenskapen sjelf har i sitt värde vunnit, Sen hon fått sprida sig och flera ljuset funnit. I dunckla villo-vett vår klokhet ej består, Och vantro, skräck och gräl ej namn af lärdom får. At någon grymhet fins i gärning mer än seder, At blotta minnes värck ännu ha någon heder, Ej under; lärdom än ej är för alla röjd, Och förn hon allmän blir hon aldrig når sin högd.

Då först blir Menskjan värd at värcklig menskja heta, När allmänt tillstånd blir at efter sanning leta. Kön, ålder, villkor, stånd, här ingen skillnad gör, Ty hvem som täncka kan, han äfven täncka bör.

Men qvinnan, säger en, är endast gjordt at söm- ma, Och det kan för sig gå, fastän hon skulle drömma? Så länge något kall man ej åt henne gedt, Hon ej af nöden har at ha så mycket vett? Skall menskjan aldrig då sin menskjo-rätt försvara! Skall högre syssla ges än den at menskja vara? Om det behöfs förstånd till något enskylt kall, Så mycket mer för den som menskja vara skall! Ja, qvinnan äfven vett, som qvinna tör behöfva. Är det så hastigt lärdt at manfolcks väsend pröfva? Skall hon på andras ord nu neka sig en Man, Nu rusa till ett vahl som lika ångras kan? Är det så hastigt lärdt at på sin framtid vackta, Och när hon blifvit gift, at tvenne hjertan agta? At skaffa sig ett barn, det är väl hastigt lärdt, Men lära vårda det, se det är mödan värdt. När fjollan gifter sig hur vill man väl begära, At barnet ammas skall till vett och mod och ära? Hvem gjuter in den saft som gör ett hjerta godt? Begär ej af en Mor, hvad hon ej sjelf har fått. Ja, ock i allmänhet, vi Manfolck dervid vunne, Om vi ett stadgat vett hos andra Könet funne.

Af den man dagligt ser man någon likhet tar, Och Mannen fånig blir, som fjollig hustru har. En klok af dåren förr till värre dåre göres, Än dåren af en klok till mera klokhet föres. I Rikets högsta värf om smak för lappri rår, Man ofta denna smak hos vackra Könet får. Men; det så tröttsamt är at vistas bland de kloka? Nej; det är mera konst att umgås med en toka, Som envis, flat och sträng, nu täncker så, nu så, Och inga grunder har at bygga tycket på. Båd hjerta och förstånd af klokas sällskap vinner, Man mera billighet i deras dommar finner. Om man af detta folck, så hastigt ej beröms, Man för ett hastigt fel ej från sin ära döms.

Hvem nekar, svarar en, at qvinnor täncka böra, Men bokvett ofta plär en tanckas eld förstöra, Man ofta mera klok med mindre läsning är. Förfarenheten mer än alla böcker lär. Men ach! Förfarenhet så långsamt mogen blifver, Om bokvett henne ej till hastig mognad drifver; Skall man af ånger först bli lärd at täncka rent, Och

aldrig blifva klok förrän det är för sent? De böra hjelpas åt at göra menskjor lärde; Så snart en söndrar sig, ha bägge mist i värde. Håll vår förfarenhet ej för så ren och fast, Hon botar några fel, men hämmar ingen last.

Den eld som drifver oss båd lätt och hastigt qväfves, Om bokvett jämt och samt på späda lågan häfves; Men lågan mattas af och lika ömkligt dör, Får hon den födan ej som henne liflig gör. Oss sällskap ämnen ger som sielfva lågan tända, Men utan stadig ved tar hela elden ända. Vår Kropp sin näring har; vår Siäl på lika vis, Vid läckert vämjes snart; hon kräfver stadig spis. Jag vet at hvarje Karl, och likså hvarje Qvinna, Ej kan, ej rådrum har, at lärdoms djupet hinna; Af alla fordras ej, at *Deshouilerer* bli, At likna *Chastelet,* och Svenska *Uranie;* Alt nog, om hvar och en, nog mycket kunde fatta, At skilja godt och ondt och altings inre skatta. Få ett nog uplyst mod at låta sanning rå, Nog kraft at täncka sielf och åt sig sielf förslå. Då skulle vett och smak och menskjo-slägtet vinna, Och verlden mer förnuft och mera nöje finna.

Så, nu är det bevist; jag ledsnar tala mer, Och åt min vederpart jag gerna ordet ger. Låt Gumman tala först: bevars från det min kära, At mina flickor ska den minsta glosan lära. I denna dyra tid, så frågar ej en Kar, Om flickan något kan, men om hon något har. Men månne den blir rik som låter folcket råda, Som ej kan vara med, och dem på fingren skåda. Den får min sann ej stort, som ej i början spar, Den som ej vårdat fyrck, han aldrig daler har.

Så elakt tjenstfolck är den minsta stund betarfvas, At se at intet stjäls at intet sönderslarfvas. Hvem bryr sig om en Fru som mäter Sol och jord, Och icke mäter fram till sitt och folckets bord? Jag kan förarga mig på våra unga snärter, De flacka på Visit, Bal, Bållhus och Concerter, De läsa bok på bok och kunna dock till slut, Ej koka sig en bit, en väfva sig en klut. Hur tiden skiftar sig; jag kan min Farmor minnas, Ej någon verldslig bok hos henne skulle finnas, Sitt hushåld skjötte hon, och veckan förn hon dog, Hon sina Psalmer söng och sina pigor slog. Välsignad blef hon ock för sådant ärbart sinne, Tre stora valnöts-skåp med alt för kostbart linne Hon lemnat efter sig; jag dock ej nämner om, Hvad silfver, husgeråd, på våra lotter kom. Då mådde folcket väl fastän de läste minder, En kysker rådnad sågs på flickans blyga kinder. Nu, sen hon Franska vet, och på Claveret lär, Ser hon så fräcker ut, och bara fladder är.

Jag ej förnedrar mig at sådant prat besvara, Min andra vederpart, tycks mera farlig vara. Se, högmod rustar sig, af fjäs och lättja född, Af dumhet ammad opp, och arghet understödd. Det ropar: ach i fjol då växte Svenska smaken, En ny *Matrickel* skrefs och *Rangen* gjordes vaken. Man aldrig fordom tid så qvicka tanckar såg, Då ärans ägta grund, ännu i linda låg.

Men nu! nu kommer du och under namn af täncka, Vill truga förnämt folck at sig i lärdom säncka, Du en och samma lag åt alla menskjor lär, För Rang och vacker slägt ej minsta vördnad bär. En häst, ett gammalt mynt, en målning och en snäcka, Dit kan sig utan skam den höga smaken sträcka. Hvad är att födas högt? hvad är at födas väl! När med ett saftlös vett man magrar ut sin själ. Än mer: du dina råd till vackra könet sänder, Med bleck och böckers dam vill sudla deras händer. Hvad deras ögon-glants lär söt och prägtig bli, Som låna skall sin eld ur torr Philosophi.

Ach sälla *Uranie*! som hunnit genom tränga, De motkast, som Ert Kön från smak och kundskap stänga, Som jäfvat vahnans dom, förnyat annan lag, Och parat Manna-vett med Edert Köns behag, Låt dumma hopen fritt mot lärdom sig förklara, Skull mången förnäm ock, af samma lynne vara. En klok förvillas ej af ringa folckets rop, Man räknar mången hög, bland dessa uslas hop. Naturens milda lag oss lika sällhet ämnat, Och i vår själ ett frö till rätta nöjen lämnat, En falsk och usel sed så ädel rot förstör, Hon gjorde blygd af det som menskjans värde gör. Kom, sanna lärdom kom! och hjelp oss återkalla, En lag som vill oss väl, och skrefven var hos alla!

SORGE-QVÄDE.

Uti en enslig skog, dit Solens strålar blida, Och kraft, sig aldrig tränga fått, Där vilda bjornen säker gått; Men ingen Herde vågat bida, Där täte grenar om hvarann, Ej skugga blott, men mörker födde, Där ris och mossa marcken ödde, At knapt ett gräs ur jorden rann;

Där tycktes ängslan sielf sin dystra gråtta äga, Och klippan liksom mera hård, En sorglig Ecko ha om vård, Som idel klagan kom till väga: Där spelte ingen nächtergal, Och Lärckans sång der aldrig hördes, Det enda ljud i stämmor fördes, Var Turturdufvans låt och qval.

En flod, som sin Cristal till salta hafvet ledde, Den mörka boning genombröt, Och innom torra strander flöt, Där inga blomster blefvo sedde,

Ej någon *Nymph,* ej någon *Gud,* Regerad' här, och älfven prydde, Från detta rum som nöjet flydde, Geck ut ett sådant klageljud:

Du klara älf, som gömmer mina tårar, Ach! måtte ock ditt djup förgömma mig, Ett hjerta, det en häftig smärta sårar, Det önskar, at i dig få kyla sig. O! kunde jag min tåre-ström åtfölja, Och i din våg, min kinders våg afskölja.

Du mörcka skog, du enslighetens gömma, Ach! slut mig in i dina tysta vrår. O! kunde jag i dem min oro glömma, Som följer mig likt skuggan hvart jag går: Du susand vind som starka träd upprycker, Ryck upp den rot, som mig i hjertat trycker.

I vilda djur, som ingen mildhet ågen, Hit, skåden fritt en ömklig menskjo-hamn, Er grymma drift, Ert glupska kynne vågen, Och kasten mig i dödsens ljufva famn, I skolen här ej något motstånd hitta, Om ej et blod, som Er med sorg kan smitta.

Du blida Sol, kan än din strimma spela, Går du ej sjelf i Sorge-skyar in, Vill du än ljus min tåre-ögon dela, Som skådat förr med undran sällhet min? Förskräcks, och drag nu bort din glädje-strålar, När ängslans natt mig död och fasa målar.

Jag ensam är, en ringa vrå har inne, Min ögna-lust, mitt alt, mitt hjertas frögd, Min *Celadon,* som var till kropp och sinne, Bland herdar skjön, och för sin sång uphögd, Hans ädla blod med mörcka stoftet blandas, Och jag ännu i qval och plågor andas.

Farväl min hjord, min fordna lust och fägnad, Du späda hop, som går i marcken trött, Förvänta mer ej någon vård och hägnad, Af den, som mig och dig så troget skött, Förgås; och blif ett rof för ulfvars tänder, Så saknar du ej herdens hulda händer.

Hålt *Philax* upp, at vid min hydda gråta, Ditt skrik och gnäll mitt hjerta genomskär, Gack, slut ditt lif vid herdens fötter såta, Och rif den jord där han förgömder är,

En skymt af dig är nu så grym at skåda, Som kär, när du din Herres ankomst båda.

Du vackra Ek, som sval och ömnog skugga, Åt mig och *Celadon* så tida länt, Nu lära dig de lystna händer hugga, Fast du till skygd för ljufsta kärlek tjänt, Välan, du må ej saft ej grönska hysa, När kärlek sjelf mäst tyna och bortfrysa.

I ängar, J, som hoptals blomster skänckte, När *Celadon* dem för min hjessa knöt: I äpple-trän, som rikt af frugter blänckte, Dem, Herden täckt i rosen-korgar bröt, Förgömmen nu er pragt och skatter flera, Hans kära hand dem plåckar aldrig mera.

Du täta lund, där sig vår källa gömmer, Där ljuflig dryck jag åt min herde bar, Förvissna snart: Du åder som uttömmer Den silfver-flod, som all vår rikdom var, Ach! täpp dig till; låt ej din svalka rinna, At ingen i din neigd må hugnad finna.

Försvinnen alt, som sedt vår ömma låga, Du stela marck, fall ned i jordens hvalf, Du branta klint, dit sig min herde våga, När lambet vilse geck för högden skalf.

Bryt styckvis löst och stört i böljan klara, Försvinnen alt, när kärlek ej får vara.

Du Herde-hop, som nögd din hjordar drifver, Där vittne du till all vår älskog var, När rygtet dig den sista tidning gifver, Om ett så kärt och osält herda-par, Förgät dess namn, låt Echo dem ej stafva, Bryt hyddan ned, låt glömskan alt begrafva.

Anacreontisk ODE.

Låt Sunnan vädret slaska, Låt Nordan pusta ut, Jag håller i min flaska, Och tömmer den til slut. Det fåfängt är at qväljas, För heder, mynt och vett, At bland de största täljas, Som verlden nånsin sedt.

Vår verld sig lätt förandrar, Till henne sätt ej lit, Den ärlös hädan vandrar, Som kom med äran hit, Det äfven föga båtar, At samla guld till guld, Du tappar tusend plåtar, Blott för ett öre skuld.

I möden Er at läsa, En hvar vill kallas lärd, Fån J ej öl at gäsa, Hvad är Er lärdom värd?

Jo sägen J vi sträfva, At sen berömde bli, Och at vårt namn uphäfva, Med hög Pilosophie.

Vi dö ej när vi dödas, Din sats är nog gemen. At först som boskap gödas, Och dö som boskap sen; Hör vänner något mera, Jag svara vill härpå, Och fast J ären flera, Kan jag ha rätt ändå.

Jag älskar och arbeta, Men på ett annat sätt, Och knapt skull spolen veta. Hur jag har tiden mätt, En Iris och min Lyra, Ha sedan dagen delt, Och at min matlust styra, Som aldrig slår mig felt.

Jag går dit sällskap vanckar, Och äter måttligt mål, Med skämt och glada tanckar, Jag dricker ärans skål,

Mån det mitt värde öker, At dö på ärans bädd, Den efter döden söker, Är vist at lefva rädd.

Men när man nödgas resa, Från denne verldens öö, Så är det väl en nesa, At icke hurtigt dö, Nej *Fiolner* bättre tänckte, Han var af rätta tron, Som i ett mjödkar dränckte, Sin Kongliga person.

Låt andra Lagrar hvefva, Till namnets understöd, Hvad gagnar det at lefva? Sen man är genom död, Låt Sunnan vädret slaska, Låt Nordan pusta ut, Jag håller i min flaska, Och tömmer den till slut.

SAGA.

Man är så snar och sträng at andras fehlsteg dömma, Båd Bibel och förnuft man då vid håret drar. Man är så snar och lätt at egna laster glömma, Och nödgas man dem se man ursägt färdig har. Om minsta dårskap hörs bedrifvas, En axlen drar, en korssar sig, Fast lika fel hos honom torde gifvas. Hur många skalde-bref om detta kunde skrifvas, Jag med en Saga nöjer mig.

En Hantvärcksman den sig (som sågs) med äran närde, Som skinna, stal, och lög, Var rik och stinn, och mera dryg och hög, Än andra som sitt gods i Kronans tjenst förtärde; Han köpte sig ett hus som så förfallit var, Som den ur-gamla slägt hvaraf det namnet bar. Hvad åldrigt är rifs ner, nytt bygges opp i ställe, Ren huset annan skapnad fått, Så zirligt, som beqvämt, så uti stort som smått, Och det som var ett ymkligt skrälle, Blir om ett år ett litet slått. Hans grannar börja det förtycka; En nisker gubbe först i harm och vrede brast; Hur syndigt, sade han, en jordisk boning smycka, Ja öfverflöd du är den största last.

Betänck at Himlens lån du till din högmod vänder, Till synd och flärd det oss ej unnat är, Oss högdens hand ej sina gåfvor sänder, At yfvas, blifva stålt, och fylla vårt begär, Hvad gagnar dig din byggnings yra? Du likväl sjelf i vind ell ock vid porten bor, Du lär ju säkert som jag tror, Den våning medlerst år till något Herrskap hyra. Men, svarar Handtvärcksman, förrän jag tar besvär At på min Herres frågor svara, Säg med en unger Fru hvi han sig vågat para? Är det at tämja sitt begär? Jag vill de bästa rum åt mina gäster skilja, På det min inkomst ökas må. Min Herre! i Ert hus lär hända lika så, Där torde sällskap bli fast mot Er egen vilja, Men utan at Nj lär en styfvers hyra få.

Fabel.

Leopardens Friare-Vahl.

Bland Sylvaners väna Flickor, Leoparden gjorde gny, Prat och suck och hufvudbry, Kärleks-bref i alla fickor, Kalfven sprang och oxen teg, Räfven lät sin slughet märcka, Vargen våldsamt geck till värcka, För sin Son Björninnan neg. Något slut var svårt at fatta, Fröken skulle göra slag, Hon i alla fant behag. Gif mig råd min kära Katta! Sade hon till grannens Fru, En har vett en ömsint täncker, Rikdom där, här fägring bläncker, Ach! hvar skall jag stanna nu? Kattan svara: hör min Söta! Tag ej den som äger vett, Alla dina fehl han sett, För det minsta får du böta,

Välg ej den som ömsint är, Han dig aldrig ensam lämnar, Om du något Spelvärck ämnar, Blir han svartsjuk mörk och tvär. Vackra hästen lärer löpa, I hvar spilta som han ser – – – Myntet mod åt draken ger, Hvad för mö tror han ej köpa? Nu i gråt vår skönhet brast, Skall jag ingen maka välja? Något visst mig börjar qvälja, Ach! jag måste göra hast. Kattan smålog: Smula lilla, Vänta man, haf tålamod! Jag har och haft flicke-blod, Vill ej flickors tid förspilla. Jag en fästman åt dig har, Åsnan: du må icke vämjas, Lit på mig, han bäst kan tämjas, Ach, med honom får du dar! Han är stygg, och dum, och ringa, Gåfvor! dem man ej min san, I hvar

buska finna kan, Drakens mynt skall hos dig klinga, Hästen gnägga vid din säng, Apan dig om dagen nöja; Alla djur sig vördsamt böja, Husbond sjelf skall bli din dräng.

Men du efter ära lystrar, Svårt at ha en nedrig man! Hvem i sällskap lida kan, Sitta lägst bland sina Systrar? Men min lilla du, betänck! Djurens Kung din fägring vördar, Hvad för Höghet du ej skördar! Om han får – – – – du hvet, hvad skänck; Ja, du kan din Man uplyfta, Gunstlings namn jag honom spår, Han är åsna det förslår, Hvart kan ej hans åtrå syfta? Större språng man nog har sport. Den som med ett ödmjukt öra, Tål de storas läxor höra Kan från åsna blifva hjort.

Fabel.

Sparfvens Klagomål.

Sunnan fjells uti en skog, Konung Leyon Spiran förde Sjelf han Diurens klagan hörde Skonte och på böter slog. När en Sparf båd qvick och vig, Flyger främst bland foglars skåckar, Först sig underdånigt båckar,

Börjar sen beklaga sig. Segren följe Edra fiät! (Sade han) jag bör berätta, Hur sig örnar vela sätta, Näst til Eder Majestät; Och hvad göra de för gagn? De til ära födde blifva, Sälla prof af ära gifva, Åka bak på Solens vagn. Dryga utaf Eder Nåd, Främst i hvarje lag de sitta, Andra öfver Axlan titta, Med et mordiskt öfverdåd. En som nylig fiädrar fått, Mig med ovett öfverhopar Och därvid sig åberopar At han vårdar Jofurs skott. Men en ädelmodig Kung, Störst bland Skogens Stora Kungar, Vet väl näpsa Örnens ungar – – – Sjelf jag icke är så ung, Och min Farfars Farfars Far, Femton tusend körsbär ätit, Och det är ej än förgätit, Hur han var och hvem han var. Han i Cronans tjenst förtärt Mer än örnar än förmådde Ja, de ej hans bord försmådde

Och (hvad mer än undrans värt) Han var bror med mången björn, Sådant bör ju nåd förtjena, Därför täckens mig förläna, Fullmagt til at vara örn. Det är alt hvad jag begär, Och i lären nådigst finna Hvad Ert Rike lärer vinna När förtjenst belönad är. Konung Leijon log deråt Och lät sig till ynnest röra, Endast at en ända göra, På Herr Tättings klagolåt. Men en Sparfhök samma qväll, Honom uti vingen kniper, Se min Fullmagt du begriper, Skrek Herr Sparf det är Duell. Lika godt, var Hökens svar, Lycka til din nya heder; Men min mage dig bereder, Samma rum som åt din far; Det är din Famille graf. Höken då sin näbb usträckte, Och i brådom skilnad knäckte, Nya örnen halsen af. Rangsiuk du förstår mig väl Tänck et ord en Förman skrifver Hvarcken mod ell’ ära gifver Åt en Tättings artad siäl.

Fabel.

Leijonet och Willsvinet.

Ett Vildsvin gästabud en gång i skogen gorde Och Leijoninnan til sig böd. Dit kommo fåglar, djur, ja och til öfverflöd Sjelf Åsnan sig der visa torde Med tommer kind och långa öron prydd Hon sig längst in til Svinet trängde Som til den värda gäst sitt tryne kärligt hängde, Om ingens fägnad mer i gästabudet brydd De refvo alt till sig och af sitt nöje skröto De andra djuren intet njöto Då Leijoninnan vred steg up sin väg at gå Hon ville ingen hämd på Svin och åsnor taga När hon til deras lag har låtit sig bedraga Så borde hon till straf en sådan fägnad få.

Din like sök till vän, till sälskap och till maka Om du af dem vill frid och nöje smaka.

FABEL.

Siskan och Svalan.

Uti en lund en Siska bodde, Som var utaf en heders slägt. Och hölt sig snygg och grann i drägt. På henne tusend foglar glodde. Men tänck at flickan var så stor, At alla nödgas hemligt sucka, Den minsta sparf som dierfdes mucka Blef dödad straxt af hennes klor.

En artig Bofink ville frästa, Han hade rest och verlden sedt, Och trodde med sin drägt och vett, Den skönas sinne kunna fästa. Alt fåfängt; Siskan var så dryg, Den lilla kropp så häftigt pöste, Des näbb så mycket ovett öste At Finken stod hel flat och blyg.

Hvar det I på Er resa lärde Skrek hon; för hvilcken tar man mig? Ack se hvad han inbillar sig! Just som en Siska af mitt värde

Ej nånsin sett en sådan snärt: Trå den som förr så löjligt hörde! Hon sen föragtligt halsen rörde Och slog en knut uppå sin stjert.

En lika oflärd flera händer: Vid hårdhet ledsnar något hvar. Man afsked från den sköna tar Och sig till syster Svala vänder. Som Siskan detta högt förtröt, Och ville skaran återdraga, Beslöt hon mera mildhet taga, Och mången suck för vädren göt.

Hvar Bofink bjudes in, än värre, Hon krumar sig för hvem som kom: När minsta Mygga flyger om, Så ropar hon, min lilla herre! Sitt vackert ned på denna stör: Tvi den som något osant säger Jag alla dessa björkar äger, Med hvarje bo, som der till hör De ge mig sen en vacker ränta Och denna Ek har jag at vänta När morbror Stare en gång dör.

Alt fåfängt ingen ville höra; Til Svalan altid resan bar: Men der ska tro ett squitter var De gäck och spe af Siskan göra.

————

Se flickor hur med foglar sker: J kunnen saken bättre färga Men hvem af Eder törs väl svärja At aldrig sådant händer Er.

FABEL.

Om Biet.

Ett sällskap af Insecters slägte Had’ samlat sig och höllo glam; En myndig Broms där surra fram, Och Syrsan dem från sömmen väkte. Torndyfveln krälde ur sin grop En bitter Mygg, en näsvis Fluga Kort sagt! de kräk som litet duga Had alla samlat sig ihop. De hördes i ett högmål dömma Som plägar närmst til hjertat gå Insecter fast de äro små, Ä, liksom vi, om hedren ömma. Här var at frias från föragt Från glömskans hof, ensidigt tycke, Man tillad’ Biet alt för mycke, Det var för högt i heder bragt.

Nog ropas om dess dygd och värde Sad Syrsan, fast väl kunnigt är Det konsten af Naturen bär Och ej, som jag, af öfning lärde Hvad tjenar och den honung til? Var Flugans tal, ty tro mig vänner At jag som höga smaken känner Mot pounch den aldrig byta vil. En arghet sig ock nogsamt röjer I vaxet, som det sammandrar Gaf fina Myggan sposkt til svar Det ger en eld, som först förnöjer Men inneslutar död och mord Som brinner, ädla lif at fånga: Af mygge-slägten; ach! hur många: Har denne låga lagt i jord? Torndyfveln med en helig stämma Sad, lät man Biet rosat bli Det tadlas också mer, än vi; Vårt namn ej någon dristar skämma, Jag lefver ärad utan agg Och kan för kryp med fromhet skryta Jag vil min dufna ro ej byta Mot Biets honung, vax och tagg. Ja, sade Bromsen med ett löje Som vingmask-hopen kom at le Man får väl Biet altid se I ömnoghet, i pragt och nöje

Det är på värdet bästa skähl, Dock utan at dess höghet klandra Så märks det måtte suga andra Ell’ ock af

armod svälta hjäl. Så dömde dessa kräk tilhopa Beslutet stadna ock däri At utan sky förtala Bi Och fritt om deras brister ropa. Man Bjets ryckte sönderslet; De sämsta djur sig det betinga At högsta värde få förringa Af afvund och okunnighet.

FÖRVANDLING.

En kock och en Poet är ofta ett och samma; Hvad säger du: En kock kan göra vers? Ja väl, Poeten kan ock stundom glamma Om stek och munkar, ägg och färs. De ha en likhet i sitt göra, I snille och i ämbetsmål; De kunna på en spik en soppa samman röra Och ge oss hvad förmågan tål; Ja, båda två ensidigt välde föra Så väl på maga som på öra.

Ho undrar då på hvad som nylig händt: En löjlig gud med ödet hemligt handlat, Som kocken i Poet förvandlat Och skalden uti kock förvänt; Ty sker at när Poeten quäder, Hans ämne fläsk och äggebubbert är, När kocken åter in i gransknings gillet träder Han vitterhets-försök med plock-fink likna plär. Så måste hvar sitt kynne röja, Och bägge göra ut et par, Et sådant ap-värck kan ock stundom oss förnöja; Man skrattar väl åt det som mindre tokot var.

Wettet ersätter skönhets Bristen.

Jag icke väl mig sielf förstår Och känslan som mig nu betager, När jag nu åter råka får Den *Nymph,* som förr har giordt mig svager: Som bland sitt kön af fägring lyst: Som alla hjertans frihet brydde, När tusend rosor ännu prydde De lilljor som dess anlet hyst.

Dess hårdhet och min plågas kraft Ha nödgat mig från henne fara, Då hjertat ej feck säkert vara, Där denne *Nymph* sitt hemvist haft; Jag tänckte tiden skulle då Ta bort det qval som hos mig vancka: Jag lät mitt hjerta, stor i tancka, I andra *Nymphers* boijor gå.

Men ach! jag feck min sköna se; Hon som tilförne var så fager, Hon som var vahn at gladlynt le, Var nu bedröfvad, blek och mager; Min flygtighet som stod på språng Begynte straxt mit hjerta styrcka Att solen i dess upgång dyrcka Men icke i dess nedergång.

Man när jag såg den ädla siäl, Som äfven ur dess krämpor lyser Så blef jag liksom förr dess träl: Jag tycks som förr hon skönhet hyser; Jag är som förr af hjertat kär; Den kärlek som i Dygden rotas Om han af tid och öden motas Förnuftet åter stärcka plär.

EPIGRAMME.

Matts mig i tromåhl förespråkar At han ej lider Trulls, som stygg och illsint är; Så ofta Trulls mig äfven råkar Om Matts för mig, han samma klagan bär Jag deras smak ej tadla kan. De tycka rättvist om havaran, Ty båda två folcks ryckten skämma; Och bägge med sin upsyn skrämma.

Den största Tids-Spillan.

Säg Cloe, sad' en gång Sibilla, Hur tiden dig tilräcklig är? Jag vet du hushålds bördan bär: Jag ser dig ofta vid din spinråck sitta stilla, Du äfven pennan bruka kan, Din luta och din bok dig roa hvarom ann: För sällskap du dig icke giömmer, En snygg och prydlig drägt ej vid din nattduk glömmer, Kort sagt du vara kan, som tiden hafva vill, Och til så olikt värf för dig han hinner til, När dock för mig som mindre sköter, Han altid är för knapp och kort. Jag vet ej, svara hon, hur tiden du förnöter; Jag spelar aldrig kort och

sqvallrar den ej bort.

Till Iris öfver hennes Friare.

Min Iris, med den Man hur tror du lyckligt bli Hvars enda omsorg är i alt at altid spara Som då han skrifva skall, tror det för kostsamt vara At sätta pricken öfver I.

Öfver den frågan: Om Drömmars in-

träffande härrör af blott händelse, eller någon högre orsak.

Jag för tvänne nätter drömde At mig Themir gunstig var. När jag vakna, jag straxt dömde. At en dröm ej alfvar har. Sorgsen henne jag berätta Hvad som jag om natten drömt; Hon plär tro til drömmar sätta Och såg på mig mildt och ömt.

Efter ödet dig vill lofva Sådan lön! må göra då; Fåfängt nekar jag en gåfva Som dig drömmen velat spå. Jag feck drömmen värckan äga; Ty jag Themir gunstig fann; Men jag vågar ej at säga Hvarför drömmen blifvit sann.

EPIGRAMME.

Den skönhet hvarmed du mig sårar Min *Cloris* kostar mig väl tårar; Men när det kommer alt omkring Så kostar gråt mig ingen ting.

Timandra och hennes Spegel.

Kom trogna Spegel, sad Timandra Och säg mig sanning utan sky? Betragta väl min växt, bese min fina hy, Har du på den at något klandra? Mån mina ögons eld och pragt Ej tusend Nymphers öfvervinner? Säg fritt och oförskräckt, om du ett hjerta finner Som kan emotstå deras magt?

Min vän, gaf han till svar, du frågar mig förmycke Om du vill skönhets pris och våld på hjertan få, Du måste mönstring undergå Af verldens smak och andras tycke. Din sak ej till min domstol hvälf, Jag måste dig med dina ögon skåda. Hvad annan sanning kan jag båda Än at du tycker om dig sielf.

EPIGRAMME.

Du säger *Hollbergs* Sedolära Kan för dess låga smak dig ej behaglig bli? *Pernilles, Hindrics* namn, sku mig dock ej förfära Jag läser *Jean de Francé* och läs du *Scuderi.*

Ursägt för uteblifwande med en utlofwad vers.

När en siuk vill versar skrifva Må det likt med Febren blifva, Derför håller jag för bäst Gjömma låfven till härnäst; Ty de njo Sång-Gudinnor Likna mycket våra quinnor, Älska ej en matter kropp Som sig svårligt hielper opp. Efter Bal och Pickenicker Hufvud snart af flussar spricker Fattas endast en Redout At på hälsa bli Bankrout; Nej, skall man sin hälsa tära Bör det ske til könets ära. När jag mina krafter får, Gissa flickor hur det går?

EPIGRAMME.

Du råder mig min vän ej ögna-vänner tro, Som falskhet gömma in i smicker pratet hala. Jag har mitt

förbehåll; de hafva deras ro. Vi kunna ju hvaran, med lika mynt betala.

EPIGRAMME.

Förstånd och gåfvor flit och Snille Om mig naturen eder gedt, Hur gärna jag Er byta ville Mot det som gäller öfver vett! Mot guld, hvars värde verlden känner, Och allas hug och ynnest drar; För mynt, man vinner nya vänner, För vett, man mister dem man har.

EPIGRAMME.

En kärng klef i en puss och råkte blifva våt, Hon skämde sina skor och giorde gruflig låt Nu har hon blifvit slug, ja så försigtig äfven At på sitt stugugolf hon skona bär i näfven. Mops varsam är i smått; mån ej hans Politik Ett kärng-förstånd är lik?

EPIGRAMME.

Du klandrar, *Damon,* lyckans lopp, Du ser med harm en värdig Brutus glömmas Och hans förtjenst i mörkret gjömmas, När Pison utan vett til äran lyftes opp. Hvi undrar du därpå? den våg-balck lyckan har Är lik en annan våg, och samma märcke gifver Det tunga godset nedre blifver, Det lätta upp i högden far.

EPIGRAMME.

Til *AMILCAS.*

Hur passar dig ditt mod, mån ej din högfärd är Så vanför som hos oss en Sprätthök vara plär, Du håller bord och folck, med hästar, biörnskin, drängar, Stort hus och prägtig drägt, alt kostar mycket pengar. Men frågar man, hvarför *Amilcas* lefver så? Ett förnämt sällskap, lär hans nöyen niuta få? Nej kära, bättre opp; nej Brenvins Advocaten Och lilla fy-Madame få undra uppå Staten.

DE SVENSKA POETER.

För någon tid yppade sig en träta på Vishetsberget; icke emellan Gudinnorne, ty de äro oagtat der Kön likväl enige; icke heller emellan dem och *Apollo,* ty som han var allena Gud på bärget, voro de nie väna Systrarna alla anelägne att behaga honom. Således var väl hela Guda-skaran här fredlig, men invånarena gnabbades ofta, i synnerhet i Skaldernes samfund upkommo utan återvändo nya tvister, än om slegtlinien och ahnorna, än om gunsten vid Håfvet, men i synnerhet om rang-ordningen; Skalderna träta sällan om penningar och gods. Nu var bullret så mycket större, som de uprörde sinnen talade hvar sitt Modersmål; här var ett blandat ljud af Engelska och Tyska, Italienska och Spanska, Fransyska, Hålländska, Svenska och Danska; änteligen, sedan oväsendet något sagtat sig, kunde man tydeligen höra, at den stora *Stiernhjelm* tvistade med några lärde. I synnerhet voro det *Gratjan, Fontenelle, Pope* och *Svift,* samt några sådana Tyska Auctorer hvilka väl egenteligen i det ämnet som förehades aldraminst hade bort utlåta sig. Det är iche allenast Eder sielf-kärlek, sade denne lärde Svensken, men och tillika en stor okunnighet, som bringar Er till så förklenliga utlåtelser om mitt Fäderneslands snillen och deras framsteg i Vettenskaper; J känner icke vårt språk huru kunnen J då dömma om våra Skalder och Lärda? Tillstån heldre at den goda tanka J hysen om Edert eget, hindrar Er at undersöka sanningen och således äro Edra omdömmen icke annat än föredomar grundade på vana och väld; huru velen J neka at Norden framalstrar stora Snillen, sedan där varit en *Christina,* som med sin lärdom satt hela den vittra verlden i förundran och det i en tid då Vettenskaper och smak ännu icke varit uti Europa rätt vakne? Det är icke underligit, sade *Svift,* at *Stjernhjelm* som varit denna Drottningens Skald och till Hennes heder sammanskrifvit Comedier och Baletter, genom Henne och sig vill bevisa sina

Landsmäns snille gåfvor men han lärer icke varit med i den bekanta *Battel of The Books,* emedan han hvarken är andtruten eller mål-lös. Detta begabberiet satte *Hercules* Alstrare utur sin vanliga kallsinnighet. Jag älskar sanningen och mitt Fädernesland sade *Stjernhjelm,* Apollo kan i denna tvist endast gifva utslag; hvarmed han gick upp till Vishets Guden och berättade hvad händt var, hemställandes saken til hans afdömmande. Guden afhörde med ovälduga öron den Svenska Skaldens klagan, som på egna och alla sina Landsmäns vägnar anförde den oförrätt, dem tillfogades af de Franske, Engelske och Tyska Poeter, hvilka öfverhopat det Heliconske Archivet med tusende försvarsskrifter, för sina egna gåfvor och arbeten, då däremot de Svenska snillen af medfödd ärbarhet aldrig med slikt besvärat det Parnasiska håfvet. Jag känner alla mina undersåtare, sade Guden: och vet nogsamt åt hvilcken och huru mycket jag af mina gåfvor förlänt; det är sant de Välske, Franske, och Engelske, hafva i de senare tider börjat förr at offra på mina altare, och kunna således i något visst hafva förmån för de Nordiska, men deraf följer icke, at inga snillen finnes uti Norden, och at den icke kan framalstra Skalder; det kommer icke deruppå an huru snart man börjar, men huru väl man utförer en sak. De Svenske hafva, oagtat de länge varit under Krigs-Gudens välde, doch länge sedan svurit eden åt *Pallas* och mig, och från den stunden hafva de, så väl som andra folckslag, blifvit af Sång-Gudinnorne hyllade. *Clio, Thalia, Urania, Caliope, Erato, Therpsechore* och *Polumnia* hafva i Norden ägt stora dyrckare; och om de Svenska af *Melpomene* och *Euterpe* 8 icke varit så högt benådade, kunna de deremot i djupa och flera vettenskaper framvisa många snillen. Af Skalder hafva de, utom dig, den jag anser för deras Hufvud-Man, at framtee, en *Lucidor, Columbus, Vexion, Lindsköld, Dalstjerna, Rudeén, Olof Gyllenborg, Spegel, Lager- löf, Runius, Broms, Holmström, Verfving, Gejsler, Sophia Brenner, Trivald, Lenberg, Eld, Rissell, Frese, Jan Hjerne, Palmfeldt, Kolmodin,* utom den myckenheten, som på *Maronis* språk sungit högt och ljufligit, ja de, som nu dageligen i Svidiod vid Sång- Gudinnornes sida upfostras torde snart bringa Konsten till sin högd, bland hvilcka finnas några ägta snillen, dem jag en gång ej lärer neka odödlighet. Således kan du lätt segra öfver dina vederdelomän genom detta utslag, at jag sjelf erkändt för Skalder, dem jag här upräknat; doch på det sätt, at bland dem varit samma åtskillnad som träffas hos andra folckslag; at somlige af dessa hafva hämtat styrckan från sjelfva Hufvud-källan; andra åter från de ådror och rennelar, som löpa genom flera omgånger och således förlorat något af sin kraft; Men på det du och dina Landsmän hädanefter må blifva befredade för dylika oförrätter, gifver jag dig befallning, at sammankalla alla Svenska Poëter; Du skall äga frihet, efter ditt omdömme, det jag anser för giltigt, at utvisa hvar och en sitt rum. Därmed ropade Guden en af Sång-Gudinnorne; Gack *Caliope* 9 sade han, följ *Stjernhjelm,* at se och afhöra huru han emottager de Svenska Skalder, berätta mig sedan huru det tillgått; han är värdig därtill, ty jag sjelf, har ingifvit honom styrcka och ljuflighet, han äger alt hvad som fordras till at vara en rätt Skald, skarpt snille, lefvande inbillnings-kraft och vidsträckt lärdom, kårt sagt, han är Philosoph för at kunna vara Poët, och Poët för at visa sin Philosophie.

När *Stiernhjelm* på sin luta slår De gamla här af nöjen tystna, *Homerus* och *Horatius* lystna, Om rösten lik med deras går;

Hans sång är hög, hans ämne fullt af vigt, Om språket i hans tid sin prydnad hade vunnit? Han *Milton* öfvergått han *Tasso* hade vunnit, I styrckan af en hjelte-digt.

Här vid tog Gudinnan sin älskade Skald vid handen och gladdes i sitt sinne, at hennes dyrckare blifvit utsedd till dommare öfver alla de andra; hon följde honom till det rumm, hvarest de Svenska Poëter samlat sig, där hvar och en framstältes efter det tidehvarf han lefvat uti, och blefvo de af *Stjernhjelm* på efterföljande sätt hälsade och tiltalte:

På *Apollos* egna vägnar Efter *Pindi* skrefna lag Svenska Skalder jag er ägnar Hvar och en sitt rumm i dag; Alla han J burskap vunnit

På det vittra *Helicon.* Du hvars Eld så ojemt brunnit Nalckas, *Lasse Johansson.* Kom, at bland din samtids lärde Ett berömligt ställe få, Fast du skalde-ådern närde Minst, ur *Aganippens* å; Doch, när du din Gudar prisar *Fröjas* nåd och *Bachi* saft En *Anacreon* knapt spisar Mot din liflighet och kraft; När din sorg din kärlek råder När dig sielf du sielf är lik Flöder en Poëtisk åder I en *grafskrift* om en *Strik;* Några fler de tecken bära, *Syndarns bot* och *Möjors* pligt, Såleds röjes kundskap, lära, Språk och bildning i en digt. Men du kan bland skalder finna Ej det främsta rum och skähl Eller bästa kransen vinna, Ty du söng så sällan väl.

Prydda Snille, lärda Sinne Som så täck bland Skalder blänkt Du är än i Svenskas minne För de Oder du dem skänkt;

Alfvar, sanning, diupa tanckar Liuda i ditt quäde jämt; Från Naturens bok du samkar Hvad du på din Lyra stämt. Bland *Polumnes* 10 värda söner Hvar och en dig skatta vet Sielf hon sin *Columbus* kröner Som en sinnrik god Poët.

Wexion du quad ej mycke, Och din hälsning blifver den Det var skaldens mästerstycke At han vände snart igen. Om för när man källan öser Blir på botten grumlet sist När med snillet mången slöser Röjes i det myckna brist.

Glada *Lindsköld,* fast din ära Tar af sielfva purpurn glants Må du ej försmå at bära Från *Apollos* träd en krants;

Herdar, frihet, lust och lekar Fläta den til ditt behag Och jag vet du sielf ej nekar *Astrild* vara med i lag.

Du som om din Hjelte sungit När han geck til Glysisvald, Om du rimmen mindre tvungit 11 I din vackra Kunga-skald; Om du så de gamle härmat, Att man mera eget fant; Om ej Phantasien svärmat 12 Från naturligt, likt och sant 13 Vore du ett lius, en stierna Bland de Svenska skalders här. Lika godt, du höres gärna, *Clio* Lagren dig förär. 14

Lärde *Spegel,* du som quäder Vid ditt höga Herda kall', Jord och vattn eld och väder Foglar, Fiskar, Diuren all Oss i kort beskrifning gifvit Med hvar deras art och drift, Samt hur *Eva* äntlig blifvit Skapad, dårad, straffad, gift; Värdigt du på svenska språkar, I beskrifning tydlig, ren. Att du stundom *Milton* råkar, Giör ditt arbet intet mehn; Men den eld, den högd och styrka, Som rätt teckna skalde-liud, Kan man röna mäst och dyrka I ditt företal til Gud. Ja; vår Kyrcka tusend gånger Får ditt namn med vördnad se, När din anderika sånger Henne tröst och glädje ge.

Dyra skald, som hvar en känner På din luta och din staf, Du som vist at stora männer Kunna gråta vid en graf, 15

Du som liuft och lärt förenar, Steds i röst och hjerta öm; Tanckar, ord, och påfund renar I den klara kunskaps-ström, *Clio* och *Erato* båda 16 Om din dyrckan täfla mäst. Och som bägge fått dig råda, Ha de kransen på dig fäst. Ja, än mer; de han beslutit Gje ditt namn odödlig rätt, Och sin gåfva så utgjutit Att du lefver i din ätt.

Holmström, dina infall glada Dch din rika Skalde-lått Visar ut hvad brist och skada Konsten af din tystnad fått. I en tid, då han sig bringat Jemte smaken til sin högd, Hade nog din harpa klingat Liufligt till båd' sorg och frögd.

Du, hvars eld och skarpa Snille Svenska skalder hedrat har, Doch så sällan quäda ville Som du sällsynt bland dem var,

Hjerta, vett och tanckar brinna I det liufsta sammandrag, När du kär, för din Gudinna Tolckar kärleks högsta lag. 17 Högt och fint du sammanparar, Sinn-rik, prägtig är din Thon, När du siunger och förklarar Nit för Svenska Cesars Thron. 18

Verfving, alt hvad du oss lemnat Röjer skalde-ådren lätt, Du din lyckas hårdhet hämnat På ett stort och värdigt sätt, När dig Skalders öde hotar, Som en värdslig vis du ler, Med en glader sång du botar Brist och hvad dig verlden ger. Vahl och smak och lätthet flyta I din verss; ja när du vill Franska rimm i svenska byta, Räcka samma gåfvor till.

Qvicka *Runius,* hvad du säger Är och blir oss altid kärt; Hvad Naturligt lynne äger Är ju altid tycke värdt.

Fast du stundom tanckar hämtar Oförmodligt af ett rimm, Binds din verss, ehur du skämtar, Steds med et Poetiskt lim. Bland Poeters värda skara Som en skald båd quick och lärd Skall du rätt välkommen vara För din vackra *eftegärd,* För din *äre-Trappa* höga, *Stenstyl, Skaldebref* med mer, Där man aldrig infall tröga, Länta ord och tanckar ser. Eld och lätthet hos dig lyser Uti lag och bröllops Stim; Andagt, sötma, kraft du hyser I ett andligt *Dudaim.* Ja hur kan man dig nog prisa, När du verldsens narr vill bli, Låckar folcket med en visa 19 Att förstå Philosopie. Efter tiden din och smaken Du så lyckligt Snille var, Att fast den nu mer är vacken, Mången dig ej hunnit har.

Broms, du har de tecken gifvit At du till Poet var född. Om du längre hos oss blifvit Och af konsten understödd, Du af smak och öfning vunnit, Hvad du icke altid haft, Tydlighet som prisen funnit, Och en redig bildnings-kraft.

Ljufva Skald! i Herde-lundar 20. Käns din pipa grant igen, Den du lånt till konstens under, Af *Terpsichore* din vän 21 Lagren hvilckens löf dig pryder, Vuxit har på Gudars bärg, Och den förmåns rätt betyder, At han aldrig skiftar färg.

Muntra *Trivald!* Skalders heder, Nordens *Boileau,* bland vårt tal Hos den Franska sätt dig neder; Du som kärnan skildt från skal,

Du hvars tanckar genom bryta Dårskaps bålvärk, vahnans mur, Du hvars rim så smakligt flyta, Röjer styrcka, eld, Natur; Djupt du ler; för sanning strider; Skarpsint, känrik är din drift; Om där konsten något lider, Glömmes det för snillets drift. Lik en blixt din infall stråla; All din målning ger behag; Liflighet och likhet pråla, I de starcka pensel-drag.

Gejsler bland Vår ädla skara, Tag ditt rum; du artigt qvad, Skalde-drift och tanckar para Sig på dina lärda blad, När din ungdoms första lager, Du för *Carols* Segrar bröt, Tecknas den at blifva fager; Och ju mer du kransar knöt, Mera de ock blefvo täcka, Bland dem pråla fyra mäst 22, Som du velat tiden räcka, Och på årets hufvud fäst.

En *Sophia* oss besöker, Hon skall ock sin heder få; Som Skaldinnors hop hon öker, Bör hon med för Könet gå; Fast hon icke är så fager, Som La *Suse* och *Deshouliere,* Stundom något torr och mager, Skruden dock Brodderad är Med Crepiner och Galoner Från *Germanien, Rom, Paris,* Bland de Nordiska *Matroner,* Var hon granner på sitt vis.

Se en Skald, ej mycket känder, Likväl af det ägta slag, Som af Sång-Gudinnors händer, Lärde sina harpe-tag. Kom *Risell,* din lön at taga, Af de friska lagrars blad; Alt hvad vi uppå dig klaga, Är, at du ej längre qvad.

Eld, som lyckligt fjädren hvässer, Du ock bandt en artig krants, Af de *Myrten* och *Cypresser* 23 Som på

våra kullar fants,

Säg oss dock, om *Pindi* ängar, Icke gifvit blomster nog, Medan du från Trägårds sängar, Stundom någon gröda tog? At du därför ej så höjes, Som dit snille äska vill, Är at i ditt knippe röjes, *Hiacinten* vid en *dill,* Lika fullt blir här ditt näste; Ja du har förtjent vår tack, För de ägta blad du fäste, I den Svenska *Telemack.*

Du som härmar lärkans läte I din drill och blida sång, Ömma *Frese*! tag ditt säte Vid den snygga *Pavillon,* I må bäst hvarannan skatta, Som så lika drift ha kändt, Bägge ljufva, bägge matta, Icke högt Er strängar spänt. *Frese* låckar dock vårt öra, Ja hans qväden sagta gå, Smyga sig at hjertat röra Förr än snillet tänckt derpå.

Lenberg högt din Luta klingar, Och ditt snilles fria fart, Till den tancke-högden svingar, Som gör rätt förståndet klart; Du af Skalde-gåfvan länar, Prydnad, täckhet och behag, Dig af henne mäst betjänar, För at tolcka sannings lag: Rena tanckar du inkläder, I en värs, behaglig, lätt, Ämnet högst förnuftet gläder, Örat nöjs på lika sätt Ach hur kraftigt denne låga, Slägtes! kan ske Norden har, Uti dig en *Pope* fått åga, Om du blifvit längre qvar.

Än en skald af annat lynne, Visar sig ej mindre käck, Som sitt kära blod och kynne, Målat har med skalde-bleck, Skönhets magt och kärleks välde, Han så lifligt skildrat har, Böjelser han så framstälde, At de kännas af en hvar;

Alt hvad eld och bildnings gåfva, Värkat i Poëters bröst, Tyckes här sig sammanlåfva, At bereda Skaldens röst. Häftig, trög och stark den låter, Ledd och uptänd af sin Gud; När han leer och när han gråter, Höres lika rörand ljud. Qvicka *Hjerne* gack och skynda, Dit dig sång och öde för, Med en *Naso* dig befrynda, Och hvars annars klagan hör.

Svänska *Maro,* som den Välska, Gaf så nätt och passad drägt, At vårt språk vi dubbelt älska, Sen dess rikdom du uptägt, Lärdom, vett, otrolig möda, Du för *Themis* offrat har; Samma gåfvor öfverflöda, När du Skalde-fjädren skar. Du har vunnit lärdas tycke, Konsten evig tack dig bär För din bok, som Mästerstycke I sin art och ämne är.

Men; hvad sku vi ge för heder; En nykommen Svensk Poët, Som Guds ord och våra seder, Hop med Fabeln binda vet, *Junos* kynne likt med *Sara*? *Jacobs* hydda med *Versail*? Tänck at bruket ett kan vara, I så drygt ett tide svalg. Speglen som du gifvit qvinnor, Passar dem vid Sexti år, Femton-åra Läsorinnor, Där för mycken kundskap får. Tag likväl ditt rumm bland andra, Ty om man skall rygtet tro, Fast dig vissa snillen klandra, Är din bok dock mångens ro.

Härmed slöt *Stjernhjelm* sin mönstring öfver de Svenska Digtare som från de lefvande voro ankomne till Gudaberget; *Caliope* var redan i begrep at gå till *Apollo* och framgifva listan på Rangordningen, då fyra löjliga skapnader kommo löpandes och ropade med fullt skri, at Sessionen icke skulle slutas förr än de ock likaledes blifvit intagne och fått deras rum. Man lät dem framkomma, men ingen var som kände dem igen. De utgåfvo sig för Skalder, men här felades bevis; de tillbödo sig då sjelfva, at med deras värda arbeten, som kostat dem så många sömnlösa nätter och så mycken möda, öfvertyga alla derom at de voro Poëter. Den första framdrog en gammal bok, sammanplutrad med tvenne språk, af hvilcket det ena skulle vara Svenska utspäckat med Latin; *Stjernhjelm* ögnade på dem och märckte at det var *Salig Gubben* han talade med; den andra hade intet annat at framte än tvenne silckes kuddar emot hvilcket svarade ett par muddar, 24 af dessa Skalde-prof begynte hela skaran at le. Den tredje framgaf med en sjelfkär förnöjelse ett knippe af *Sommar-Höst-Vinter-och Vårblommor,* jemte en hop af andra Krydd-qvastar, som dock till all olycka icke vore hemvuxne på berget; och den sista hade ett ovanligt stort pappersbylte, som kunnat utgöra några

Volumer med hvilcket han ämnade roa de närvarande, men *Stjernhjelm* bad honom spara sitt omak och sade sig nu känna honom i synnerhet på hans förvirrade upsyn; han frågade de bägge andra deras namn, hvilcka sedan de gifvit sig tillkänna, blefvo jemte de tvenne förra, anviste till vederbörlige rum, på det sättet, at *Svenodalius, Gröndahl, och Serlackius* gjordes till dörrvagtare, den sista vid *Pegasi* stall, och de tvenne förra vid det *Parnassiska* dårhuset, i hvilcket *Tvisten* på *Virgilii* 25 och många fleras trägna anhållan till evärdelig tid erhöll säte och stämma.

När alt var slutit, framkom äntelig *Momus* som stått på lur, under den tiden *Stjernhjelm* hölt mönstringen; Min Kära *Stjernhjelm* sade denna halfguden, du har tagit dig vatten öfver hufvudet med ditt omdömme; Menar du at din smak skall finna bifall hos alla, och at de fehlagtigheter du uptäckt hos de fordna Svenska Digtare, icke öfverdraga dig tadel och kanske Stick-skrifter på köpet; du hade bordt berömma dem allesammans och lemnat mig den syslan, at röja deras brist. Jag har icke fallit i ditt Embete, svarade *Stjernhjelm;* ty, jag har icke lastat dem, men sökt at visa, hvars och ens lynne, styrcka och svaga, och sådant hörer till granskningen och smakens uphjelpande; men så vida den ännu hos mina Landsmän icke är rätt stadgad har jag icke tänckt, at påbörda dem mitt tycke och omdömme; Och, at ställa dig tillfreds, skall du aldrig få veta om *Apollo* gillat mönstringen eller ej.

Afhandling

Om den rätta Smaken

Dess hinder och upkomst.

At utröna den rätta smakens art och beskaffenhet, svårigheten at vinna den samma, och orsakerna därtill, skulle tyckas i början vara nog lätt, sedan en del så vittre Fransoser som Engelsmän lemnat oss deras tanckar deröfver; men som vid närmare skärskådande de icke så mycket gådt in i dess rätta väsende, som icke mera i en eller annan värkan hos dem som därmed äro begåfvade, icke eller till den samma lika grunder, bevis och fördelar kunna gifvas hos olika folckslag, så har jag för min del funnit detta ämnet svårare at förklara än jag det i början mig förestält.

Hvad vitterhetens och smakens upkomst och hinder beträffar, så kunde det synas öfverflödigt at därtill förete andra skäl, än de, som tideböckren och den dageliga erfarenheten nog tydeligen gifva vid handen; ty ho vet icke hvad möda och tid af de höfsade folckslagen blifvit använde till den gode smakens vinnande? hvad tålamod hafva de icke låtit skönja under det de gripit sig an at göra sig fria ifrån en tvingande vahna samt förvänta en önskelig värckan af deras författningar, at reda sig ur ett mörcker, som en usel vanmagt och en neslig orklöshet så länge i verlden underhållit: Ho är okunnig därom, hvad omhugsan och besvär det kostat dem at bibehålla den samma, sedan han hos dem börjat tändas och qvickna, hvilka likväl icke altid förmått at förekomma dess ödeläggande: Dock om man bemödar sig at något närmare utröna ordsakerne, hvarföre den goda smaken är så svår at vinna, så torde tvenne i synnerhet finnas hufvudsakelige. Den första är, at begynnare i bokvet undertiden antingen af andra eller sig sjelfva smickras med ett otidigt tilltroende och beröm, hvilcket sednare, ehuru det i förstone skulle tyckas kunna upmuntra dem till vidare förkofran, dock finner man merendels at det tvärtom gör en hel annan värckan, ty huru ofta händer icke det at ett snille som icke äger tilräckelig styrcka att mäta sina egna krafter, tror sig alt förväl och hafver ett omåtteligit tycke för sine arbeten och lärospånor, då det med smickrande utlåtelser öfverhopas, af dem, som det anser för behörige domare däröfver, hvarigenom det lätteligen fattar så inbillska tanckar om egen skickelighet, som skulle den icke behöfva någon vidare tillväxt, och således förlorar, hvad det med omhugsan under skälig frugtan bordt sig förvärfva: Och huru ett på sådant sätt förvärrat snille är allenast stort uti sin och några okunnigas inbillning, så underlåter det dock icke at föra en del af allmänheten i föredomar och tycke för

falska tanckar, hvarigenom den rätta smaken icke litet förqväfves.

Som otidigt smicker å ena sidan, på sätt som sagt är, hindrar den goda smakens tillväxt, så är ock å den andra en ädelmodig upmuntran ganska nödig till dess befrämjande och följagteligen uteblifvandet af den samma lika skadelig som det förra, och gör nästan samma värkan som tadel och afvund, hvar med en rå och okunnig allmänhet gemenligen häldre betalar snillen för deras flit och möda, än han deras arbeten till sin förmån använder och nyttjar; ty ehuru en förnuftig menniskja kan för sin egen del finna nöje i de stycker, som egenteligen förbättra dess egen smak, dock är icke något billigare, än at goda snillen ställas tadellösa och de i synnerhet njuta någon belöning, som måste brottas med ett hårdt öde, hvilket betager dem den ro och stillhet, som till så granlaga värfs skötande äro oumgängelige. Hade Konung *Ludvig* den stora i Franckrike icke funnit sanningen häraf, hade han icke varit öfvertygad om hvad båtnad dess land genom smakens uphjelpande och förbättring tilflyta skulle, sannerligen han hade aldrig bemödat sig så in som utom dess Rike, söka up snillen, dem hedra och ädelmodigt belöna. Aldrig hade detta folckslaget kommit i det stånd at i prydande vitterhet och smak trotsa med alla, och af större delen Europa taga förträdet. Om han icke hade inrättadt sina Lärdoms-gillen och dem så mångfaldigt vis belönt och upmuntrat, hade man sannerligen icke så hastigt som skedt är, fådt se så talrika och väl utarbetade ämnen komma utur deras händer; med ett ord man hade icke sedt en god och fin smak i Franckrike och hos några flera Folckslag bragt till den högd som nu befinnes.

De Svenske, som af naturen äro begåfvade med så mycken skickelighet till vettenskaper och snille-arbeten, som något annat folckslag, kunna däruti öfvergå långt, sedan upmuntran och heder gynna deras möda, en neslig afvund och ett löst smicker icke qväfva så ädla foster i deras början. Vi hafva däraf sedt åtskillige prof: den frikostiga Naturen utdelar oinskränckt sina rikaste skatter i ett snille, utan afseende på Climatet och landets belägenhet, hvilcket bryter sig fram ofta under brist och tvång till Menniskjo-slägtets gagn och prydnad. Om vårt Land icke är så rikt, at öfverflödigt belöna vitterhets idkare, så är det dock altid i stånd at nog gynna och hedra dem. Således är det en falsk tancka at de Svenske äro mindre skickelige till sådane förnufts-öfningar än andra.

Hvad sjelfva smakens art och beskaffenhet vidkommer så är den, efter min tancka, icke så lätt at vederbörligen afskildra; de som mätt detta granlaga ämne till utförande, hafva merendels, som redan sagt är, låtit sig benöja med namnet, samt en och annan dess egenskap och värkan, utan at något närmare gå in i dess egenteliga beskaffenhet och lynne, hvilcket hos andra lemnat så tvetydiga och mörka begrep, at mästa delen därom mer kunna orda, än vara rätta kännare.

Om jag i min tancka icke felar, så består den goda smaken förnämligast i den stillhets-känsla man får af de begreps sammanliknande och åtskiljande, som med hvarandra antingen äro stridige eller sin emellan komma öfverens och blir så mycket finare och säkrare, som inbillnings-kraften är starck och urskillnings-gåfvan färdig at jämföra många begrep, samt hänföra dem till de hufvudstammar och lärdoms-grenar, hvilcka till deras uprinnelse närmast bidraga.

Låtom oss till at tydeligare finna meningen häraf, gifva agt på hvad hos oss förelöper vid vår utvärtes smak, hvilcken, ehuru olika den är i sitt ämne och väsende med den förre, dock äger ett lika förhållande och gemenskap med den samma; ty som den ej röjer sig på annat sätt, än därigenom at han blifver lika som förnögd med det som honom förekommer och bibringas, samt har den egenskapen at ställa honom tilfreds och förkastar hvad däremot strider; lika så kunna vi beqvämligast skapa oss begrep om den andra som i anseende till dess reglor och grunder är mer eller mindre fin och således förkastar eller gillar de ämnen honom föreställas.

Om man besinnar vissa kundskaper, som äro hufvud-grunder till andra vettenskaper och på hvilcka de byggas böra, så finner man sanningen häraf. Vi veta at hushålls-konsten, Naturkunnigheten och

Mechaniquen icke kunna äga bestånd eller vara till, utan stöd af Mät- och Räknekonsten, samt deras åtskillige grenar: Vi veta äfven at en sund Stats-konst har sedoläran och Historien till sin grund, at således icke någon kan vara eller med rätta kallas fullkomlig kännare af Naturen och dess värckningar, icke någon klok Stats-Man och god Mechanicus, som i förenämde Lärdoms-stycken ej är fullkomlig öfvad och underbygd, samt kan hänföra sine kundskaper till deras hufvudgrunder. Lika så hafva alla de snillen mer eller mindre god smak, samt färdighet at känna snille-arbeten, utröna deras värde och rätteligen därom dömma, hvilcka hafva större eller mindre insigt i de Lärdoms-grenar, som egenteligen fordras till den prydande vitterheten, hvarföre den, som icke är kännare af Skalde-Konsten, vältaligheten och granskningen, samt de särskilte delar, som därtill höra, kan hvarcken få en god smak i Snille-foster eller fälla ett sundt omdöme om deras gagn och värde.

Hit hörer äfven den kundskapen at hänföra afbilder till deras grund-ämnen, så väl i Måleri som Bildthuggeri-Konsten, hvarest man styckevis bör finna likheten dem emellan, innan man med säkerhet kan utlåta sig däröfver; härigenom kan man ock förklara tycket och hvaruti det så kallade *je ne sai quoi* består, hvilcket endast har sin uprinnelse af de blandade och otydeliga begrepen om ämnens särskilte delar, som göra at man är nögd med det hela, utan at kunna gifva orsaken därtill; Emedan den, som icke är nog skickelig och upmärcksam at jämföra delarnes rätta afmätning och förhållande i Naturen kan dem icke eller sammanlikna; hvarigenom det hela utrönas bör.

Jämföra vi alt detta med förfarenheten, så torde den samma därmed stämma öfverens; Huru många finnas icke, som tilmäta sig styrcka och rättighet at känna och hafva smak i vitterhet, och flere konster, hvarmed smaken egenteligen har at sysla; men då de sjelfva däraf skola visa prof eller däröfver grundeligen döma, röjes ofta bristen hos dem i bägge dessa stycken. De åter igen, som hafva mångfaldig kundskap och djup insigt i hvarje dess del, äro därföre allena ägare af den fina och goda smaken, hvilcken med skäl kan kallas utdraget eller det mäst granlaga af all annan särskilt inhämtad kundskap, och är den samma, så mycket svårare at vinna, som han i jämförande med all annan vitterhet har befunnits hafva sig något förbehållit, som ej altid och af alla står at vinnas, hvartill jag förmenar at icke något annat skäl kan företes, än brist af en ren urskillning och lefvande inbillnings-kraft, som sällan finnas tilhopa och hvilcken sednare är så mycket nödigare här uti, som den af alla förmögenheter är endast skickelig at utröna lik- och olikheten af de begrep, som mer eller mindre sin emellan samljudande äro; ty huru ofta händer icke det, at den som känner Skalde-Konstens reglor, vältalighetens grunder och granskningens Natur, icke därföre är skickelig at åstadkomma en läcker vers, ett prydeligit tal och en välgrundad Critique eller tancke-räfst. Här af rönes ock orsaken, hvarföre en så olika smak finnes hos folck ofta af godt begrep och snille; emedan till den rätta fordras så mycken styrcka både af naturliga gåfvor, som förvärfvad kundskap, hvilcket alt kunde vidlöftigare förklaras och detta ämnet än vidare pröfvas och utföras än hvad i en så utsökt korthet möjligit varit.

ÖFVERSÄTTNINGAR.

Visdoms-Råd

För Iris.

Öfversättning ur Pavillon.

Jag ett och annat lärostycke, Min Iris ärnar bära fram; Men man plär ej behaga mycke, Blott med förnuftets torra kram. Jag hade mig ock varning tagit, Om lycklig börd hos dig ej tedt, At hjertat till den drift är dragit, Där dygden tillgång är beredt.

Låt därför dessa vers för dig få litet bana, Den stig din glada år nu börja på at gå, Nog mången torde dig till lek och nöjen mana, Men undervisning lär du ej af några få.

Begynn i dag ett lopp, utaf mångårig lefnad; Med åren växe till din sällhet och din trefnad; Var altid väl till mods; ty sig ej passar väl, Vid femton-åra kropp en sur och trumpen själ: Njut all oskylldig ro; at altid lycklig vara, Är välja nöjen rätt, dem äga, och dem spara.

Ditt namns gramlaga vård jag finner Onödigt till at tala om; Din härkomst nogsamt dig påminner, At äran är en helgedom. Lätt hennes lag dig fast i minnet hänga, För minsta prick, som deraf glöms, Tör ske at du vid denna domstol stränga, På blotta skenet brottslig döms.

Högt trafvand orda-sätt, så väl som alt för låga, Ej bruka i ditt tal, och ej i klädnad vis At något särskilt du för dig vill endast åga; En täck enfalldighet ger bägge bästa pris; Okonstlad sed och drägt i allt behagligt är, Den sin vältalighet vill up till skyen tränga, Med laggrant sökte ord och lärda glosor mänga, I stället för förstånd, sitt högmod röja plär.

Ej bruka sådant spe, som andras hjertan kräncker, I skämt till andras ro, din blygsamhet till mehn; Om orden teckna ut hvad man i hjertat täncker Hur kan vid smutsigt tal din tancka vara ren? Ett ärbart sinne dig, ej til din fördel dömmer, Man lastar hemligt den, hvars qvickhet man beröm- mer.

Af tvärhet bör man ej på andras nöjen klan- dra, En ärbar rolighet är sällskaps rätta lif, Men blanda häldre in ditt infall med de andra, Och gif ett sinnrikt ord till lust och tidsfördrif; Ja laga fram för alt at den med hvem du skämtar, Sjelf ler och lika ro med glada laget hämtar.

Den sig med fägnad ser upvacktad, Af den hon med sin skönhet en gång rört, Vill fåfängt sedan bli för obeveklig agtad, En kär kan hoppas alt när du hans klagan hört. Ehuru mycken dygd och oskuld vänskap för, Lät under namnets sken ditt hjerta ej få röras, Man kan från vänskaps nit, till kärlek lätt förföras; Ja äran ofta på det lönn-grund, skeppsbrått gör, Ty en behaglig vän är stundom mera farlig, Än den som ger sig blott och älskar uppenbarlig.

At för din fägring omsorg draga, Ej vägras bör då det med måtta sker, Det vore sig mot gifvaren förtaga, Föragtligt vis dess gåfva lägga ner, Men den, som all sin tid till krus och putsning lämnar, Misstäncks med skäl, at hon till lättsint bruk det ämnar.

Den ros och heder ger åt alla på ett sätt, Förrår sitt oförstånd och hedrar ingen rätt; Ty lät anständighet deri rätt skillnad göra, Men glöm den mödan bårt at någors svaghet röra, Betänck at hvad af fehl hos andra du kan märcka, Bör annnat ej än sky för dina hos dig värcka.

Ej någons mening du med häftighet bestrid; När saken kallsint vägs, man snarast ljuset finner, Men om du vilse far, sök rätta dig i tid. Blygs ej at gifva tapt, då famntag dervid vinner. Med rätt och sanning hålt oryggeligt förbund, Fast den och sägas skull, af obehaglig mund.

Af andras hemlighet begär ej något veta; Den jämt nyfiken är, får obetäncksam heta. Blir något dig emot din vilja förebragt,

Bör du det så i tysthet gömma, At den, dig det förtrodt, må glömma, Så väl som du, at han det sagt. Den oförskyllt beröm kan höra, För gåfvor dem hon icke har, Ett fåfängt rökvärck till sig drar, Och vill sig lik en afgud göra. Sanfärdigt låf oss smickra kan, Dock säkrast är, i tid sig väna, Med misshag det städs höra an, Men sträfva jämt det at förtjena.

Til alt hvad heter ondt, är spel en ymnig källa, Låt det aldeles bli, ell' litet hos dig gälla. Min Iris lät din tid däri ha minsta dehl, Spar ditt och andras mynt och undfly höga spel, I detta tidsfördrif, den icke vet sig

styra, Sig lämnar oförmärckt åt alla lasters yra, Af tvänne bråddjup ett, hon äntlig faller i, En sölig girughet, ell slumrigt slöseri, Försumlig i sitt kall, fördärflig i sin vilja, Kan med sannfärdig dom, ej rätt från orätt skilja.

Sig Modens tyranni ej någon kan undraga, Så fjållig som dess smak så plär han vara kårt, Den klokast gör och lärer bäst behaga, Som det ej först tar an, ej sist det lägger bårt.

Öfversättning utur Bernis arbeten.

Den lycklig skattas bör, som aldrig längtar vara, Där lyckan på en gång bereder gunst och fara, Där ärlighet förföljs, förtjenst i mörcker står, Där dygd i afvunds nät och tvungen smickran går, Där alt sig vänligt ter inunder fridens fana, Där hemlig åskeld föds, som utan dån ger bana, Där bittert hjertas agg i nöjde lynnen dölgs, Och där en mörck Cypress af glada Palmen hölgs, Där man en Skådobahn af svek och snaror finner, Där steds ett tårand gift ur tysta källor rinner; I vapen och gevär står grymma hofman jämt, Mot hvem dess blinda hat en gång till ovän nämt, Som mennskja svag i råd, i hämden Guda liker, På kunskap fattig nog, på list och sqvaller riker, I egna ögon klok, i klokas ögon dum, Mot ovän stålt och hård, mot vänner falsk och ljum; Här öfver alt man ser den svarta afvund sväfva, Som sen, hon dolcken gömt, för hvilcken alla bäfva I pannan trycker in de ljufva vänskaps drag, På tungan mildhet har, fast med förstält behag, Med eder löften gör, som lika lätt hon lämnar, Och under ömhets gråt med bitterhet sig hämnar. I hjertat krig och mord, i upsyn friden bär, Och himlen ropar an, då han föragtad är,

Hon gnager andras frägd; Hon steds på lyckan träter, Af höghet tjuses hon, då högmod henne fräter. Fly denne huggorms tand, som full af etter är, Hon ingens värde ser, förr än hon det förtär.

ODE

Till *LICINUM* Horatii II. Boks 10:de Ode.

Rectius vives &c.

Om du vill lefva nögd och stilla, Ej kosan långt på djupet sträck, Där tusend väder dig förvilla, Och skeppet torde taga läck. Ty skall du rätt försigtigt segla, Så bör du noga grunden pegla; Du hafvets bölja frugta må, Men räds ock för den krökta stranden, För klipor, dy och dålda sanden, At ej ditt fartyg stöter på.

Den medelvägen rätt kan fatta, Och glädes mäst åt måttlighet, Den får uti sin fristad skratta, Åt svaga menniskjors förtret,

Han ler åt den som nöjet fängslar, Han ömkar den som lyckan ängslar, Och frögdas ensam åt sin lott. Han hvarcken ger ell drager bojor, Han trifs ej i de lägste kojor, Han bor ej i de högste slott.

En prägtig gran på djupa rötter, Är fäst vid jordens medelpunct, Men från sitt rum af vädret stötter, När det för busken blifver lungt. De högsta torn som himlen räcka, Med djupa fall all verlden skräcka, En enda vigg af *Jofurs* hand, Enär han den i vrede lossar, Det största berg i stycken krossar, Men skadar ej den fina sand.

Ett tillvant sinne aldrig tvekar, I största nöd det äger hopp, I bästa lycka det ej nekar, At sorgen ju kan väckas opp. Det äger sådan himla styrcka; Det kan ej växlingslagen yrcka,

Fast all tings välde synes kort, Det ser förut hvad verlden händer, Och at den hand som vintren sänder, I sinom tid lär tagan bort.

Hvad är som oss till sorg skall drifva, Om lyckan gör oss ej besvär? Hon är, har varit och skall blifva, Ibland behaglig, stundom tvär. *Apollo* vill sitt bistånd lofva, Och då man menar honom sofva, Så spelarn med fördubblad kraft: Men ock i blincken åter vänder, Han har ej altid bågan spänder, Ell gyllne pilen därpå haft.

I svåra saker vis dit snille, När tiden bättras, vis ditt vett; Det ges ju mången som man ville, Ej nånsin hade lyckan sedt. I alt du bör försigtigt lefva, Ty glöm ej bort at seglen refva, När vinden än syns blåsa god, Men skulle stormar börja rasa, Tag dem emot förutan fasa, Med varsamhet och tålamod.

Silkes-Masken och Jord-Masken.

FABEL

Tagen utur Voltaires arbeten.

Mot stora gåfvor steds plär dumhet föra krig. Et krypand kräk feck se vid mulbärs trädets rötter, Den undrans värda mask som arbetsam och vig, Tillvärckar Silket där, till dess han blir förnötter. Ach! usling, ropte han, du är visst löye värd, Som glad ditt eget fängsel spinner, Och mer ej af din möda vinner, Än bli deri begrafven och förtärd; Hålt up at träla mer; din konst du fåfängt länar, Den blott till dårskaps bruk och menskjors högfärd tjä- nar.

„Din smak jag ej missunnar dig, Straxt hördes ädla masken svara: „Min graf är dock mer ärefull för mig, „Än all din lefnads tid kan vara. „Om jag uti mitt fängsel dör, „Så äger jag den tröst tillika, „At lämna efter mig den skatten rika, „Som dyrt och kärt mitt minne gör. Förgänglighet kan ej dens ära sluta, Som efterverlden gagnat har, Ach! är det ej odödligheten njuta, At lefva i sin gärning qvar.

Förteckning.

Uppå de i tredje Delen af Våra Försök befintelige Arbeten.

Errata.

Pag. 20. Lin. 12 står Och *läs:* Ach
– 21. – 16 – giltig *läs:* giftig,
– 25. – 3 – fösvar *läs:* försvar,
– 26. – 27 – dröj men *läs:* dröj – – Men
– 27. – 10 – til fota falla, *läs:* om tillgift kalla,
– 33. – 2 – himlens drift *läs:* Mennskjans ljus
– – – 11. – Lät oss ej rådrum få at hysa något gift,
Än för vår kärleks lust och än för vänskaps drift.
läs:
Lät än vår kärleks luft och än vår vänskaps drift
Ej rådrum lemna qvar at hysa något gift.
– 36. – 1 – Enighet. *läs:* Enighet!
– 40. – 12. – hnut *läs:* knut
– 41. – 22. – dödt, *läs:* dödt;
– 44. – 19. – förenar *läs:* förenar.
– 45. – 3. – ser *läs:* ser,

–	47. –	12. – Meunskja *läs:* menniskja
–	54. –	6. – tynas *läs:* tynes
–	58. –	5. – känslan *läs:* känsla
–	66. –	17. – liflig *läs:* ljuflig
–	90. –	3. – flöder *läs:* stöder
–	104. –	4. – bjornen *läs:* björnen
–	120. –	19. – Hvar *läs:* Var
–	121. –	5. – oflärd *läs:* ofärd
–	122. –	20. – hof *läs:* hot
–	129 –	11 – dömde. *läs:* dömde,
–	131 –	5 – Francé *läs:* France
–	138. –	11 – vunnit *läs:* hunnit
–	151. –	5 – trög *läs:* hög
–	156. –	26. – huru *läs:* ehuru
–	157. –	27. – Europa *läs:* i Europa
–	158. –	10. – öfvergå *läs:* äfven gå
–	– – –	26. – mätt *läs:* valt
–	164. –	6. – Men man plär *läs:* Man plägar
–	– – –	15. – några *läs:* någon
–	165. –	18. – I skämt *läs:* Ej skämt
–	168. –	9. – förderflig *läs:* fördärfvad
–	– – –	11. – Modens *läs:* vahnans

Noter

1)

Se Våra Försök Vol. II. p. 85.

2)

Valer. Max. Lib. 2. Cap. 6.

3)

Vid. 2:dra Vol. Våra Försök pag. 8.

4)

Rosseau är annars bekant för alfversamma och sinrika Poesier; då deremot *Pavillon* kallas, den matta och behageliga Poeten.

5)

Öfver Landtfolck 2 Vol. Vår. Förs. Pag. 47.

6)

På tillfrågan hvarföre *Aristippus* tålte at han i hofvet af *Dion* spåttades i synen, svarade han, at som en Fiskare ofta måst uthärda at blifva våt om hela kroppen för en liten fisk, han väl kunde tåla, at på en liten fläck af sin kropp blifva våt, för dagelig välplägning.

7)

Jaques Cheur, en stor Köpman och tillika Ministre d'etat i Frankrike uti *Carl* VII:des tid.

8)

Melpomene och Euterpe som upfunnit at dickta Tragedier och äro i synnerhet satta öfver dem.

9)

Caliope som upfunnit den Heroiska Poësien.

10)

Polumnia är satt öfver Harmonien.

11)

Dalstierna i sin Kunga skald säger bland annat *Himlens silfvervårta* hvilcket skall betyda månen, för at rimma på *bårta* och *kårta.*

12)

Som hvita oxen var för hela boskaps raden, Så var då Hjalmar etc. etc.

13)

Då klappa Kungen mildt sin flickas fagra haka. Satt henne i sin vagn och åkte så tilbaka. Flickan var Sverige, hvilcken personligen feck rumm i Kungens vagn.

14)

Clio, siunger om stora mäns bedrifter, och är satt öfver Historien.

15)

Biskopp *Rudéens* grafskrift öfver sin Fru.

16)

Erato siunger om kärlek och behaglighet.

17)

Gr. Olof Gyllenborg. Gudinnan den jag vördat har. &c. &c.

18)

Nyårs önskan til högsalig Kung *Carl* den XII:te: *Hvad önskan stora Kung* &c.

19)

Hvad mäst alle, Efter falle Vi här kalle &c.&c.

20)

Professor *Lagerlöf.*

21)

Terpsichore, upfunnit Pipan och Fleute.

22)

Ett Poeme öfver fyra årsens tider.

23)

Ett Poetiskt värck kallat *Myrten* och *Cypresser.*

24)

I Grafskriften öfver en hög Person, rimmas *muddar* med *Silkes kuddar.*

25)

Emedan han illa öfversatt hans bok.